

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Miriam Mrázková

Integrace dospívajících Vietnamců v Ústeckém kraji

Integration of adolescent Vietnamese in region Ústí

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Šťastná, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 29. července 2016

.....

Miriam Mrázková

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce PhDr. Jaroslavě Šťastné za odborné vedení a cenné rady a všem respondentům a odborníkům za poskytnuté informace.

Klíčová slova

Vietnamci v ČR, integrace, menšiny v Ústeckém kraji

Keywords

Vietnamese in CZ, Integration, minority in region Ústí

Abstrakt

Tato práce zkoumá integraci dospívajících vietnamského původu v Ústeckém kraji. Pro svůj výzkum jsem zvolila kraj s vysokou nezaměstnaností, v němž žije početná vietnamská a romská menšina. Cílem práce je tedy zjistit, jak se zde vedle romské mládeže integruje mládež vietnamská, poznat tyto dvě odlišné minority, na základě jejich porovnání pak zhodnotit míru integrace vietnamské mládeže a určit, jak na dospívající působí ztěžující faktory místa, kde žijí. Obecná část práce se zabývá příchodem vietnamské menšiny do ČR v minulosti a dnes a soužitím této menšiny s původními obyvateli u nás i v okolních státech střední Evropy. Představuje organizace, které pomáhají této konkrétní skupině, a další pomocné sítě, které nově příchozí mohou v ČR využít. Další část práce se věnuje romské menšině na Ústecku. Staví tak vedle sebe dva různé typy integrace minorit. Praktická část zkoumá názory samotných dospívajících. Zkoumala jsem, jak vnímají tito mladí lidé svou odlišnost, co vědí o svých kořenech, zda vyhledávají kontakty s vrstevníky ze stejné menšiny nebo i z majority. Tyto údaje zjišťuji prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty, jejichž počet jsem stanovila na deset, z toho 5 romských a 5 vietnamských. Výzkumná část je dále podložena přímým pozorováním, kdy jako nezúčastněný pozorovatel sleduji výuku na střední škole, kde někteří respondenti studují.

Abstract

This thesis examines the integration of adolescents of Vietnamese origin in the Ústí nad Labem region. For my research I chose a region with high unemployment, in which there are large Vietnamese and Roma minorities. The aim of the research is to establish how the Vietnamese young people are integrated alongside the Roma youth in the region, to get to know these two different minorities, to assess, on the basis of a comparison, the degree of integration of the Vietnamese youth, and to determine what impact the aggravating factors in the place where they live has on these adolescents. The general part of the thesis deals with the arrival of the Vietnamese minority in the Czech Republic in the past and the present, and with the coexistence of this minority with the original inhabitants in our country and the neighbouring countries of Central Europe. It presents the organisations that help this specific group and other supportive networks that newcomers to the Czech Republic can make use of. A further section is devoted to the Roma minority in the Ústí nad Labem region. It thus compares two different types of integration of minorities. The practical part examines the opinions of the adolescents

themselves. I investigated how these young people view the fact that they are different, what they know about their roots, and whether they try to make contacts with their peers from the same minority or from the majority. I ascertained these data with the use of semi-structured interviews with selected respondents. I chose ten respondents, five of them Roma and five Vietnamese. This is a relevant number for this research. The practical part is also based on direct observation; as an independent observer, I followed the teaching in the secondary school which some of the respondents attended. The principal questions I focused on were where young people belong if they are born in a country but have a different origin, and the importance of what other people think of them.

Obsah

1	Úvod	10
2	Vietnam.....	11
2.1	Vietnamská válka	11
2.2	Vietnamské zvyky	12
2.3	Příchod Vietnamců do ČR	13
2.4	Vietnamská menšina v ČR dnes.....	15
2.5	Vietnamská rodina	15
2.6	Romská rodina	16
2.7	Romská kultura a vzdělání.....	16
2.8	Historie Romů.....	17
2.9	Práce s vietnamskou menšinou v ČR.....	17
3	Organizace věnující se vietnamské menšině v ČR.....	19
3.1	Organizace se sídlem v Praze	19
3.2	Organizace existující mimo Prahu	20
3.3	Organizace v Ústeckém kraji	21
4	Státem poskytované informace.....	22
5	Postoje české společnosti k menšinám	24
6	Vietnamci a Romové v ČR a Evropě.....	27
6.1	Menšiny a Vietnamci ve světě	28
7	Faktory vedoucí k integraci	30
7.1	Sociální vyloučení v české společnosti.....	30
7.2	Výchova k toleranci a multikulturalitě v ČR.....	33
8	Sociálně demografická analýza Ústeckého kraje	34
9	Problémy Ústeckého kraje.....	36
9.1	Možné příčiny nezaměstnanosti.....	36
9.1.1	Změna struktury průmyslu	36
9.1.2	Privatizace	37
9.2	Problémové lokality v Ústeckém kraji.....	38
9.3	Sociální vyloučení Romů.....	42
9.4	Porovnání romské a vietnamské menšiny v Ústeckém kraji	43
9.5	Vietnamská menšina v Ústeckém kraji	43
10	Kriminalita mládeže	47

11	Specifika období dospívání	48
12	Praktická část.....	49
12.1	Přednosti a limity kvalitativního výzkumu	50
12.1.1	První rozhovor s vietnamskou respondentkou	51
12.1.2	Druhý rozhovor s vietnamským respondentem	51
12.1.3	Třetí rozhovor s vietnamským respondentem	52
12.1.4	Čtvrtý rozhovor s vietnamskou respondentkou	53
12.1.5	Pátý rozhovor s vietnamskou respondentkou	54
12.1.6	Pozorování	54
12.2	Otázky pro romskou část:.....	55
12.2.1	Rozhovory jsem dělala s respondenty osobně.První rozhovor s romským respondentem.....	56
12.2.2	Druhý rozhovor s romským respondentem	56
12.2.3	Třetí rozhovor s romským respondentem	57
12.2.4	Čtvrtý rozhovor s romským respondentem	57
12.2.5	Pátý rozhovor s romským respondentem	58
13	Interpretace získaných dat	59
13.1	Rozhovory s vietnamskou částí respondentů	59
13.2	Rozhovory s romskou částí respondentů.....	59
14	Využití poznatků pro sociální práci	61
15	Srovnání získaných dat.....	62
16	Závěr.....	63
17	Seznam použité literatury	65
	Příloha 1. Přepis rozhovoru s vietnamskou dívkou	73
	Příloha 2. Přepis rozhovoru s romským respondentem.	74

Předmluva

Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že v Ústeckém kraji žiji a zajímám se o soužití menšin obecně a problémy v dané oblasti. Dospívající z jiného kulturního prostředí představují cílovou skupinu, kterou bych ráda blíže poznala. Jejich věk je vybrán záměrně kvůli specifčnosti období dospívání a vzhledem k formování názorů. Vietnamská menšina pro mne byla neznámá a o to zajímavější a přínosnější byl výzkum mé práce. Stejně přínosná jsou data získaná od romské menšiny. Vybrána je záměrně i druhá menšina jako ukázka a porovnání integrace. Jako metoda byl zvolen kvalitativní rozhovor. Citovaná literatura je zaměřena na kulturu obou menšin a lokality kraje. V práci jsou uvedeny organizace a odkazy, jejichž prostřednictvím mohou získávat zájemci z daných skupin informace. Tuto část jsem zvolila proto, aby vznikl přehled o přístupu a nabídkách pomoci menšinám ze strany naší společnosti.

1 Úvod

Práce je zaměřena na mladé lidi od 13 do 20 let. Toto období je pro dospívajícího obtížné, protože hledá své priority, své postavení v životě, hledá sebe sama, pokouší se plánovat si budoucnost. Zajímalo mě, jak je toto období ovlivněno příslušností k menšině, jaké mají mladí lidé názory na českou společnost, jak se jim žije v Ústeckém kraji, který je v České republice považován za problémový. Vietnamskou menšinu s romskou porovnávám z toho důvodu, že zde má bohaté zastoupení. Zajímá mě, zda vnímá problémy kolem sebe.

Další část práce se zabývá tím, jaké je povědomí těchto dvou vybraných minorit o sobě navzájem, zda a jak na sebe reagují. Práce tak přibližuje odlišný způsob chování těchto dvou menšin, kterým se od sebe výrazně liší. Důležitým bodem je, jaké názory dospívající mají, jaké jsou jejich vlastní zkušenosti a představy o budoucnosti, zda chtějí žít v České republice, a pokud ano, zda chtějí zůstat v Ústeckém kraji. Práce si všímá také toho, jakým způsobem tráví mladistvý volný čas, jaké mají plány, pociťují-li citelně postavení mimo většinovou společnost, zda mají pocit splynutí s ní, nebo se vědomě hlásí ke své národnosti a vyhledávají vrstevníky ze stejné skupiny. Otázkou je, kam se hlásí mladý člověk narozený v jedné zemi, ale patřící původem k jiné, nakolik hledá své kořeny a tíhne ke svému původu nebo tento problém neřeší, do jaké míry mladistvé ovlivňují postoje veřejnosti k menšinám a jak prožívají nepříjemné situace plynoucí z těchto skutečností.

Pro výzkumnou část práce použiji kvalitativní výzkum. Jako metodu jsem zvolila polostrukturované rozhovory. Tato metoda se ukázala být nejvhodnější vzhledem k danému tématu a počtu zvolených respondentů. Způsob rozhovoru probíhal osobně s jednotlivci či skupinou respondentů. Samotné respondenty jsem navštívila ve škole nebo ve volnočasovém zařízení, které navštěvují.

2 Vietnam

Oficiální název země zní Vietnamská socialistická republika. Hraničí s Kambodžou, Laosem a Čínou, východní a jižní hranice tvoří Jihočínské moře. Součástí Vietnamu je i mnoho ostrůvků a ostrovů. Hlavním městem země je na severu ležící Hanoj. Asi 60 % území je pokryto lesy. Je zde velmi bohatá fauna i flóra. Významnou část zemědělské plochy tvoří rýžová pole. (Picka, 2007)

Vietnam je od ČR vzdálen vzdušnou čarou asi 9000 kilometrů. Je to země plná rýžovišť a hor, pro nás velmi exotická. Žije zde okolo 83 milionů lidí, 84 % z nich se řadí mezi Vietnamce a pouze 2 % mezi etnické Číňany. 14 % pak tvoří různé etnické skupiny, kterých je v zemi okolo 50. Obyvatelé se sdružují převážně do dvou velkých měst, a to Hanoje a Ho Či Minova města, dříve Saigonu. Další část pak žije u pobřeží, kde je trasa mezi oběma městy. Zbytek země je osídlen velmi řídko. Důvodem je hornaté prostředí, které znemožňuje obchod a dopravu. V horách se zdržují převážně etnické skupiny. Někteří obyvatelé z těchto skupin se živí ještě lovem. Ekonomika země je ale postavena hlavně na zemědělství, to znamená hlavně na pěstování rýže, která se pak ve velkém vyváží. Začíná se zde objevovat ale také mnoho průmyslových oblastí díky zahraničním investorům. Ti zde budují své firmy, obyvatelé země tak dostávají nové příležitosti k práci. Jazyk a písmo jsou velmi složité a záleží zde na detailech a intonaci, na turistických místech je ale již samozřejmostí angličtina. Stará generace ještě mluví i francouzsky a najdeme zde i podnikatele, vědce, lékaře a politiky, kteří umí dobře český jazyk díky studiu v Československu. (Koudelka, 2003)

K návštěvě Vietnamu je nutné mít vízum, jeho cena je kolem 2500 Kč. Při letecké cestě se vízum lepí až do pasu, je ale nutné si obstarat „approval letter“. Ten vystaví imigrační úřad v Hanoji. Cena víza je poté levnější. (Sociální uspořádání, 2016)

2.1 *Vietnamská válka*

V roce 1929 založil ho Či Min Komunistickou stranu Indočíny a dal si jediný cíl – nezávislost Vietnamu na koloniální Francii. Ještě před narozením Ho Čin Mina založila Francie čtyři koloniální oblasti, Indočínskou unii složenou ze tří oblastí a kolonii Kočínčina s hlavním městem Saigonem. Obyvatelé ve městě se začali měnit a přejímat „západní“ kulturu. Na vesnicích vládlo napětí. Existovala však ještě málo početná vzdělaná elita, která byla proti kolonialismu. K těmto postojům ještě přispěly události ve světě-

povstání v Číně (1911) a Velká říjnová socialistická revoluce v Rusku (1917). Ty slibovaly osvobození od cizí nadvlády a rovnoprávnost všech lidí. Roku 1930 vypukla ve Vietnamu hospodářská krize a začalo se diskutovat o politických poměrech. Jakýkoli odpor vůči koloniální Francii však byl potlačen. Komunisté byli ze strany francouzské nadvlády pronásledováni, v důsledku toho se v roce 1941 zformovala Liga boje za nezávislost Vietnamu pod názvem Viet Minh. Vůdčí osobností byl revolucionář Ho Či Min. Ideologie Ligy čerpala z Leninovy teorie a působila silně na venkovské obyvatelstvo, což je 95 % obyvatel Vietnamu. Vietnamské obyvatelstvo pociťovalo nacionalismus. Ten zde existoval však již před příchodem Francouzů, kolonialismus jej jen podnítl ještě více a vyvolal protikoloniální myšlení. V letech 1943 a 1944 zavládl v zemi krutý hladomor, který si vyžádal až dva miliony životů. To vedlo k tomu, že se poměrně velká část obyvatelstva přidala na stranu Viet Minha. 2. září 1945 vyhlásil Ho Či Min Vietnamskou demokratickou republiku. V té době spolupracovali Vietnamci s Američany, toto spojení ale netrvalo dlouho. Americký prezident Truman se rozhodl pro podporu obnovení francouzské kolonie v Indočíně. Poté začaly probíhat války ve Vietnamu. 6. března 1946 se země dohodly na kompromisu a Francie uznala svobodný stát Vietnam uvnitř Francouzské unie. Avšak ukázalo se, že šlo jen o nevýznamný krok. V roce 1946 byl vyhlášen separátní stát Kočínčina. Francie neměla zájem o dohodu. Po bombardování přístavu Francouzi, kde zemřelo 6 tisíc civilistů, začal Ho Či Min opět bojovat proti francouzské nadvládě a začala dlouhotrvající válka ve Vietnamu, která trvala skoro třicet let. První válka v Indočíně si vyžádala 800 000 životů, mezi lety 1961- 1975 padly asi dva miliony lidí, 300 000 je pohřšováno. Zničeny byly miliony hektarů půdy a lesů. Po válce se země dávala jen těžko dohromady. Až 1,5 milionu lidí Vietnam raději opustilo. Komunistická vláda se přeceňovala. Poučením z této války jsou mezinárodní vztahy, které by měly být utvářeny s respektem k různorodým tradicím a vyvarování se „střetu civilizací.“ (Frey, 2003)

2.2 Vietnamské zvyky

Mezi významné zvyky patří rituály kolem pohřbívání a smrti. Pohřeb patří mezi velice nákladnou záležitost. Vietnamci si zakládají na tom, že člen rodiny by měl umřít doma. Pro mrtvého postaví rodina oltář. K němu se pak nosí misky s jídlem, svíčky. Pro ženy platí smuteční období 3 roky, pro muže ale jen rok. K pohřbu patří nákladný průvod. (*Sociální uspořádání*, 2016)

Vietnamská jména - jména jsou tvořena ze tří částí, křestní, prostřední a příjmení. Pořadí je ale opačné než u nás, nejdříve je příjmení, střední jméno, rodné jméno. Střední jméno slouží k odlišení generací, vybírají ho rodiče podle určitého okruhu užívaných jmen, při svatbě pak žena nepřebírá jméno po manželovi, ale přijímá jméno po otci. (*Sociální uspořádání*, 2016)

2.3 Příchod Vietnamců do ČR

Po otevření hranic po pádu tzv. „železné opony“ se Česká republika stala tranzitní zemí pro velké množství migrujícího obyvatelstva, ať už prchajícího před válečnými konflikty například z bývalé Jugoslávie, nebo hledající lepší životní podmínky v západní Evropě. V devadesátých letech tedy Českou republikou procházely vlny migrantů směrem na západ.

Postupem času a především po vstupu ČR do EU se ale i ČR stala cílovou zemí, tzn. že mnoho migrantů se přichází do ČR trvale usadit. (Migrace v ČR, 2013)

V současné době je v ČR evidováno přibližně 426 tisíc cizinců, z toho nejvíce je občanů Ukrajiny (necelých 127 tisíc), Slovenska (71 tisíc), Vietnamu (60 tisíc), Ruska (30 tisíc) a Polska (18 tisíc). Z celkového počtu cizinců je 40 % žen. Více než 405 tisíc je v České republice déle než 12 měsíců, z toho již 184 tisíc získalo trvalý pobyt. V České republice je v současné době více než 1900 azylantů. (Ediční plán, 2009)

Migrace vietnamských občanů na naše území začala již v 50. letech, konkrétně v roce 1956. V tomto roce přišly do ČR hlavně děti, které byly postiženy válkou. Ty byly umístěny v Chrastavě. Jejich integrace do českého prostředí zde byla zpomalena, žily spolu pohromadě a působili zde i vietnamští učitelé. Některé z těchto dětí tady již zůstaly kvůli dalšímu studiu a poté v ČR založily rodiny a usadily se tu. Další vlnou migrace, která sem z Vietnamu přicházela po tomto období, jsou mladí studenti a učni.

Zásadním pro migraci je ale rok 1973. V tomto roce se snažila vietnamská vláda vyjednat příchod až 12 000 studentů. Tento požadavek byl kvůli velkému počtu nesplnitelný. Migrace se tak rozložila do menších počtů a studenti přicházeli postupně. Až do roku 1990 jezdilo do republiky mnoho studentů a učňů. Byli rozděleni po celé zemi. V roce 1990 končila platnost smlouvy s Vietnamskou republikou a migrace se změnila. Do té doby se zde ale vyučilo mnoho mladých lidí.

Smlouvy mezi zeměmi obsahovaly přesné podmínky vztahující se na každého imigranta z Vietnamu. Pokud se jednalo o dělníka, měl určenou ubytovnu, kde bude bydlet,

bylo dané, kolik si může vydělat, a měl stanovena pravidla pro čerpání dovolené. Pobyt dělníků v zemi trval čtyři roky. Každý dělník musel projít tříměsíční intenzivní jazykovou přípravou.

Učni a studenti měli také povinnou tříměsíční jazykovou přípravu, k tomu měli dále povinnou praxi v oboru, kde se učili. Učební plány byly tříleté s možností prodloužení. Studenti zde také museli dodržovat přísná pravidla. Byl kladen velký důraz na dobré studijní výsledky. Červený diplom znamenal možnost zůstat tu déle a něco si zde vydělat. Vidina výtěžku byla pro studenty velkou motivací k dobrým výsledkům. Naopak pokud by se student nesnažil, mohl být poslán zpět do své rodné země. Studenti měli také jasně daná pravidla pro vycházky, volný čas, oblékání.

Po roce 1989 se mnoho vietnamských občanů nechtělo vrátit zpět a mimo ně sem přicházeli také noví migranti na základě sloučení rodiny s těmi, co zde již byli. Stěhovali se k nám také imigranti z Německa, které snižovalo jejich počty ve své zemi. Dále sem přicházeli Vietnamci například z Polska a Maďarska. Poslední skupinou migrantů byli nelegální uprchlíci z Ruska. Převážná většina imigrantů byla z venkova. Odcházel z domova kvůli chudobě a zde viděli šanci na lepší životy.

Velká část vietnamských občanů zde bydlela a bydlí jen provizorně a podporuje odtud své rodiny ve Vietnamu, kam se chtějí vrátit. (Brouček, 2005)

Vietnamcům, kteří se po roce 1989 nevrátili zpět do své země, končila platnost smlouvy, která je zde zaměstnávala jako dělníky či je zde nechávala studovat. Bylo proto třeba najít nový způsob obživy a důvod k prodloužení pobytu. Ti, kteří zde zůstali, se začali orientovat na podnikání, využili díry na trhu a začali prodávat levný textil, elektroniku a obuv na stánkách na tržnicích. Obchody se začaly rychle rozvíjet. Přidaly se stánky s rychlým občerstvením, prodejny se začaly přesouvat z tržnice do kamenných obchodů. Vietnamská menšina si začala vydávat i svůj vlastní tisk. Postupem času ale začala být mezi vietnamskými obchodníky rivalita, obchodů bylo mnoho a převyšovaly poptávku, majoritní společnost se začala vlivem zlepšení ekonomické situace také více zajímat o kvalitnější zboží. Do obchodů mimo jiné silně zasáhl vstup ČR do EU. Došlo k úpadku tržnic u hranic, o zboží již nebyl takový zájem. Tito obchodníci se začali stěhovat z pohraničí do větších měst, kde si pak zakládali večerky s dlouhou otevírací dobou či restaurace. (Hofirek, 2009.)

2.4 Vietnamská menšina v ČR dnes

Prodejců na tržnicích s levným textilem pomalu ubývá, mění se poptávka a obchod se tak mění na prodej v kamenných prodejnách. V nabídce je pestrý sortiment od oblečení po potraviny, otevřeny jsou také nehtová studia a masážní salony. Rozvinuto je i podnikání, které mohou využívat Vietnamci mezi sebou, jako například tlumočnické služby, cestovní a právní kanceláře.

Poslední způsob, jakým se v dnešní době do ČR dostávají migranti, je přes zprostředkovatelské agentury. Ty jsou mnohdy nevěrohodné, stává se, že skupina lidí přichází zejména jako pracovní síla do továren. Lidé zaplatili zprostředkovateli mnoho peněz za vyřízení práce v ČR a zde poté zjistili, že byli podvedeni a zůstali bez peněz.

V ČR je rozvinuta komunita vietnamské menšiny a je zde vybudováno velké zázemí pro nově příchozí. Mnoho rodin zde již žije po více generací. Děti z vietnamských rodin se často již narodily v Česku. Přestože je kultura a náboženství této menšiny jiná, přejímají často již zvyky českých spoluobčanů a slaví zde také Vánoce a Velikonoce.

Pro vietnamskou kulturu představuje velmi silnou hodnotu rodina. Uctívají se již zesnulí příbuzní, velký význam mají děti a svatba. To je jeden z důvodů, proč nám mohou připadat vietnamští občané tak uzavření. Je to ale jejich přirozené chování. Rodina drží pospolu, tvoří ji více generací žijících společně. Děti tradičně chovají úctu ke svým rodičům a jsou velmi poslušné. Mají tvrdou výchovu.

Další velkou hodnotou je pro Vietnamce vzdělání. Na děti jsou proto kladeny velké nároky. Zde se jako problém objevuje jazyková bariéra. Děti musí zvládat dobře svůj rodný jazyk - vietnamský a zároveň český. Oba jazyky se přitom velmi odlišují. Vietnamské děti bývají popisovány jako pilné. Ani to však nelze takto obecně zjednodušit, neboť i zde záleží na povaze jedince. Obecně lze ale říci, že vietnamská kultura má skutečnou úctu ke vzdělání. Často se vyskytuje, že dítě umí dobře oba jazyky - český a vietnamský a stává se tak tlumočnickem mezi rodiči a školou. To s sebou nese výhody i nevýhody v podobě možného zatajování informací dítětem rodičům. (Vietnam, 2013)

2.5 Vietnamská rodina

Rodina má ve vietnamské kultuře silnou tradici. Oproti naší kultuře, kde se rodina chápe většinou jako nukleární, zahrnuje vietnamská rodina velmi široký pojem, patří sem i celé rodinné klany. Pojetí rodiny vychází z konfuciánské tradice. Dítě musí být poslušné, chovat k rodičům úctu, starat se o ně ve stáří. Za nedodržení pravidel se dříve přísně

trestalo. Po smrti rodičů by měly děti například držet tříletý smutek, kdy nebudou pít alkohol, nebudou mít sexuální styky, nesmějí se vdát/oženit, slavit a nosit jiné oblečení než smuteční. Za porušení následoval dříve trest, např. bičování. Zákony platily do 19. století. Poslušnost k rodině ale trvá dodnes, nepřízeň rodiny by byla pro Vietnamce největším trestem. Hlavou rodiny je muž a mít syna je v rodině upřednostňováno. Pokud je v rodině dcera, počítá se s tím, že po svatbě odejde a bude žít u rodičů manžela.

Chudé ženy z vesnic jsou často lákány pryč z domu a poté prodány k prostituci, někdy sama rodina dceru prodá. (Sociální uspořádání, 2016) S rodiči a dětmi žijí i prarodiče. Mateřská dovolená trvá ve Vietnamu pouhé čtyři měsíce. Poté se žena vrací do práce a o dítě se starají prarodiče. Stát se snaží v současnosti regulovat porodnost na dvě děti. To se daří ve městech, na vesnicích mívají zpravidla více dětí. Rodiny bývají podporovány finančně příbuznými ze zahraničí, na této pomoci jsou často závislé. (Vietnam, 2013)

2.6 Romská rodina

Romské rodiny se vyznačují svou soudržností. Evropané by tuto soudržnost mohli považovat až za narušování osobní svobody a překračování práva na vlastní názor. Problémy se v rodině řeší vždy hromadně a ze společné diskuze vyjde rozhodnutí. Do tradiční romské rodiny se zahrnuje celé široké příbuzenstvo z obou stran. V rodině existují přesná pravidla a hierarchie. Objevuje se dělba práce mezi mužem a ženou. Hlavou romské rodiny je muž. Muž by měl vydělávat peníze a z toho, co donese domů, se pak žena stará o domácnost. Hlavním úkolem ženy bylo dříve hlavně mateřství, dnes toto ještě částečně přetrvává. Dalším rysem pro romské společenství a rodinu je neschopnost plánovat. Je to dáno situacemi, kdy rodiny nevěděly, co bude, a tak si odvykly plánovat věci na další dny. Odlišné chápání času lze vyzpozorovat i v dialektech romštiny, kdy pro výraz včera a zítra je jen jedno stejné slovo. Výchova se může zdát v romské rodině volnější, rodiče dětem nic nezakazují, ani nic nepřikazují. Děti bývají fixovány na sourozence a na matku. (Poláková, 2014)

2.7 Romská kultura a vzdělání

V roce 1991 bylo v Brně založeno Muzeum romské kultury. Snaží se mapovat kulturu Romů a Sintů. Muzeum se snaží vzdělávat děti, připravuje také programy pro děti z vyloučených lokalit. (Muzeum romské kultury, 2016)

S nástupem komunismu se přísně dohlíželo na školní docházku dětí, neúčast ve škole se trestala. Vztah Romů ke vzdělání ale nebyl příliš kladný. Dodnes je běžné, že mu nepřipisují velký význam. Důvodů pro nezájem a neúspěch ve školním prostředí je mnoho. Na straně Romů je to často nepřipravenost do školy a temperament dětí, který může narušovat výuku. Na straně školy to je nepřipravenost na děti a malá snaha zapojit je do kolektivu a řešit jejich problémy. Romové slaví tradiční křesťanské svátky. Nově se zavedl Mezinárodní den Romů 8. dubna. (Sládečková, 2009)

2.8 Historie Romů

Původ Romů je z Indie. Romský jazyk patří mezi nejstarší novindické dialekty. Kvůli chybějícím historickým pramenům nelze přesně datovat ani určit důvody odchodu Romů z Indie. Odchod se datuje na období mezi pátým a desátým stoletím. Formování samotné romské etnicity probíhalo až po odchodu z Indie. V 11. století se Romové usadili na Balkáně a objevilo se označení Cikáni. (Škola Romea, 2010)

2.9 Práce s vietnamskou menšinou v ČR

Multikulturalitou rozumíme stav, kdy v rámci jedné společnosti spolu žijí lidé pocházející z různých kulturních okruhů a tuto svou kulturní odlišnost mohou svobodně projevit. (Na křižovatce kultur, 2010, s. 5) Multikulturalita se nás, i když někdy nevědomě, dotýká každý den, ať už chceme, nebo ne. Denně potkáváme vietnamské obchody, jíme čínská jídla a na ulicích slyšíme cizí jazyky. Našimi sousedy jsou romské i vietnamské děti. Ty s námi sice žijí, ale k tomu, aby se plně zapojily do vzdělání jak formálního, tak i neformálního, je třeba několik faktorů.

Na straně organizací to mohou být faktory:

- **Dosažitelnost** – jakou mají lidé z minorit možnost navštěvovat organizaci.
- **Zaměření organizace** – zda počítá s tím, že by ji mohli navštívit i lidé z jiného kulturního prostředí, a pokud ano, co pro to dělá.
- **Ekonomická náročnost** - náklady činnosti.
- **Připravenost vedoucích** – zkušenosti, vzdělání vedoucích, vstřícnost.

Na straně mládeže je faktorů ovlivňujících integraci do vzdělání a aktivit mnohem více:

- **Psychologický** – nedůvěra k vedoucím, špatná zkušenost.
- **Kompetenční** – dovednosti, znalosti, stydlivost, povaha, znalost jazyka.

- **Socializační** – podpora okolí.
- **Informační** – nižší míra informovanosti, obtížné vyhledávání aktivit.
- **Ekonomický** – sociálně ekonomický status rodiny, ale také hodnoty rodiny.
- **Časový** – zda mají děti na mimoškolní činnosti vůbec volno. (Na křižovatce kultur, 2010, s. 6)

Kvalitativní výzkum z roku 2010 *Multikulturalita v zájmovém a neformálním vzdělávání* provedený společností GAC s.r.o. na zakázku Národního institutu dětí a mládeže v rámci projektu Klíče pro život ukázal, že rodiče vietnamských dětí kladou velký důraz na vzdělání. Děti mají ve škole často až nadprůměrné výsledky a umí velmi dobře český jazyk, naopak mají častěji problém s jazykem vietnamským. Rodiče jen zřídka a převážně neradi využívají pravidelné organizované volnočasové aktivity. Děti mají málo volného času pro sebe, bohatší rodiče jim platí doučování, individuální sport, cizí jazyk. Děti tráví oproti českým dětem méně času venku a více sedí u internetu.

Děti prakticky nemají volný čas pro sebe, pokud mají chvíli, pomáhají doma v rodině. Nízkoprahové kluby oproti romské menšině, která v nich hojně tráví volný čas, nevyužívají. Návštěvnost volnočasových zařízení ale v poslední době mezi vietnamskými dětmi roste a je stále častější. (Na křižovatce kultur, 2010, s. 17)

3 Organizace věnující se vietnamské menšině v ČR

V České republice funguje několik organizací, které se věnují práci s cizinci, migranty nebo uprchlíky. Jsou to státní i nestátní organizace.

Konkrétně zaměřených organizací na vietnamskou menšinu zde existuje několik. Patří mezi ně například sdružení Klub Hanoi. Toto sdružení provozuje stránky zaměřené na informace pro tuto menšinu i pro zájemce o ni. Klub realizuje různé projekty a poskytuje informace - <http://www.klubhanoi.cz/>.

Dále mohou občané vietnamského původu využít informační portál česko-vietnamské společnosti - <http://www.cvs-praha.cz/>.

Úzce zaměřená na tuto minoritu je také Asociace českých občanů vietnamského původu - <http://www.acvn.cz/>.

Všechny tyto zdroje přibližují mentalitu Vietnamců, jejich život a pro ně užitečné informace, které se týkají jejich života v naší zemi. Lidé se skrz tyto portály a sdružení mohou seznamovat a nejsou tak vyloučeni z majoritní společnosti tím, že třeba nerozumí. Zde získávají informace o kulturních akcích a vzdělávacích aktivitách.

Kromě toho zde působí organizace, které nejsou tak specificky zaměřené, ale mohou odvést stejnou práci. Této oblasti se věnují především nestátní organizace.

3.1 Organizace se sídlem v Praze

Centrum pro integraci cizinců - <http://www.cicpraha.org/> - Organizace působí kromě Prahy i v dalších městech po ČR. Poskytuje sociální poradenství, pomoc pro nezaměstnané, kurzy češtiny pro cizince, informace pro veřejnost, společenské akce, které si pořádají s pomocí sami cizinci. Do práce zahrnuje také dobrovolníky.

Člověk v tísni - www.clovekvtisni.cz - tato organizace má také některé ze svých projektů zaměřené na cizince. Poskytuje informace pro veřejnost, nabízí migrantům možnost zapojovat se do fóra migrantů - psát blogy, diskuze. Dělá projekty pro školy, kde problematiku migrace osvětluje. Poskytuje programy vzdělávání a doučování pro děti a mládež.

Sdružení pro integraci a migraci - <http://www.migrace.com> - organizace poskytuje právní a sociální poradenství, psychologickou pomoc a má také projekty, které sdružují cizince a předcházejí tak exkluzi.

Arcidiecézní charita Praha Středisko migrace - praha.charita.cz - poskytuje odborné sociální poradenství, působí také jako terénní služba ve Středočeském kraji.

Evropská kontaktní skupina - www.ekscr.cz - poskytuje vzdělávací kurzy pro migranty v oblasti zaměstnání, praktickou češtinu pro začátečníky, socio-kulturní znalosti a dovednosti, život v ČR, osobnostní rozvoj.

META o.p.s - www.meta-ops.cz - organizace poskytuje poradenství, vzdělávací kurzy, doučování pro děti, pomoc při uplatnění na trhu práce, informace pro veřejnost.

Sedm paprsků - www.sevenrays.cz - občanské sdružení organizuje projekty jako multikulturní tábory pro děti, ozdravný pobyt pro potomky lidí ohrožených z Černobyli, mezinárodní festivaly, besedy, pomoc při integraci cizinců.

Organizace na pomoc uprchlíků OPU - www.opu.cz - organizace působí celorepublikově, je to nevládní a humanitární organizace, organizuje projekty pro integraci cizinců, zapojuje dobrovolníky, pořádá vzdělávací kurzy pro cizince, poskytuje poradenství sociální i právní.

Poradna pro integraci PPI - www.p-p-i.cz - poradenství, vzdělávání, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociokulturní kurzy, multikulturní aktivity.

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva (PPO) - www.poradna-prava.cz - pomoc při prosazování rovnosti, právní zastoupení při diskriminaci, ochrana lidských práv, poradenství.

Slovo 21 - www.slovo21.cz - nezisková organizace, pořádá projekt Rodina odvedle-setkání české a cizinecké rodiny jednoho stolu, Vítejte v České republice - pomoc nově příchozím, školení pracovníků odboru azylové a migrační politiky, články zajímavostí pro cizince, mimo cizince se poradna věnuje i Romům, pořádá festivaly, ženské skupinky, vzdělávání.

3.2 Organizace existující mimo Prahu

Centrum multikulturního vzdělávání Jihlava - www.centrumjihlava.cz - centrum je zajímavé tím, že se specializuje na kombinaci pomoci pěstounům, cizincům, dětem a pedagogům. Nyní centrum nabízí pomoc křesťanským uprchlíkům.

Centrum podpory cizinců Prostějov - www.zebrik.org - jde o neziskové sdružení občanů. Pomáhá cizincům na Prostějovsku. Jde o organizaci křesťanskou. Pro cizince poskytuje poradenství, vzdělání a informace.

Diecézní charita v Českých Budějovicích - www.dchcb.cz - charita má širokou cílovou skupinu lidí, kterým pomáhá. Pro cizince poskytuje ambulantní odborné poradenství, v případě potřeby je možné i terénní.

Diecézní charita v Brně - www.dchbrno.caritas.cz - jedná se o stejný typ zařízení, jak je uvedeno výše v Českých Budějovicích i později v Litoměřicích a Plzni.

Diecézní charita v Plzni - www.dchp.cz - poradenství pro uprchlíky a cizince, pomoc orientovat se a začlenit se.

Diecézní charita Hradec Králové - cizincihradec.cz - pomoc cizincům ze zemí mimo EU. Poradenství, tlumočnictví, kurzy češtiny, doučování, kulturní akce.

Most pro lidská práva Pardubice - www.mostlp.eu - pomoc cizincům v Pardubickém kraji, sociální poradenství, asistence na úřadech, pomoc celé rodině.

3.3 Organizace v Ústeckém kraji

Contact Line - www.contactline.cz - vzdělávání a kulturní aktivity pro cizince, zaměření na mládež.

Diecézní charita Litoměřice - <http://migrace.charita.cz> - pomoc v oblasti bydlení, práce, integrace, poradenství v potřebných oblastech. Kurzy češtiny, pomoc ve zdravotní oblasti - informace.

Centrum cizinců - www.p-p-i.cz - asistence, psychosociální pomoc, poradenství, pomoc orientovat se. Terénní i ambulantní poradenství.

Farní charita Česká Lípa-Poradna pro dlouhodobě legálně usazené cizince - <http://www.fchcl.cz> - Poradna poskytuje právní, sociální a všeobecné poradenství. Cílovou skupinou jsou cizinci s povoleným trvalým pobytem na území ČR a cizinci s povoleným přechodným pobytem s vízem k pobytu nad 90 dnů s dobou pobytu delší než jeden rok. (Doma v České republice, 2007)

Komunitní centrum Ústí nad Labem - <http://www.p-p-i.cz> - program komunitního centra navazuje na odborné poradenství PPI. Centrum nabízí sociální i právní poradenství, prostory a pomoc s organizací aktivit jednotlivých klientů i komunit, pomoc s organizací kulturních etnických pořadů pro veřejnost, rozsáhlou nabídku informačních zdrojů v cizích jazycích (informační centrum). (Doma v České republice, 2007)

4 Státem poskytované informace

Stát poskytuje informace skrze tyto webové stránky:

- <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-migrace-a-integrace-azyl.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.
- <http://www.policie.cz/sluzba-cizinecke-policie.aspx>.
- <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>.
- <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>.
- <http://migraceonline.cz/>.

Kromě těchto organizací funguje v České republice Svaz Vietnamců. Toto sdružení má již dlouholetou tradici a má pobočky po celé ČR. Svaz poskytuje služby duchovní, poradenské, tlumočnické, zájmové. (<http://www.tabor-kpss.cz/>)

Romské organizace v Ústeckém kraji

KHERORO - občanské sdružení, které spolupracuje se školou v Předlicích. Pomáhá při komunikaci rodičů se školou. Provozuje projekt „Malá řemesla“- možnost zapojit se do práce v keramické, šicí a truhlářské dílně. (<http://www.zspredlice.cz/>)

Lačhe Čhave - působí v oblasti prevence a podpory rozvoje kultury, vzdělanosti a sociálních dovedností. Soustředí se především na prevenci kriminality dětí a mládeže, protidrogovou prevenci a volnočasové aktivity. (<http://www.lache-chave.cz/>)

ROMANO JASNICA - <http://romanojasnica.webnode.cz/> - centrum v Trmicích poskytuje nízkoprahový klub pro děti a mládež, terénní program, odborné poradenství.

V roce 2011/2012 byl proveden v Chebu a Chomutově výzkum, který byl určen pro organizaci Klub Hanoi. Výzkum vedli autoři Eva Pechová, Šárka Martínková a Jiří Kocourek. Cílem zprávy bylo nahlédnout do života vietnamských obyvatel a dle toho uzpůsobit služby. Metodologií výzkumu jsou rozhovory s vietnamskými občany. Celkem bylo ve výzkumu provedeno 46 rozhovorů. Zpráva uvádí, že na rozdíl od Prahy je zde komunita vietnamských obyvatel více angažovaná, účastní se soutěží, sportu a vystupuje veřejně. Existuje zde několik spolků, studentů, žen, skupin na facebooku. Jako motivaci k životu v ČR uvádí tito Vietnamci sloučení rodiny a zlepšení finanční situace. V otázkách na práci a volný čas se odpovědi shodovaly, lidé tráví mnoho času v práci a na volný čas

není prostor. Co se týče mladistvých, ti už mají režim volnější a užívají si mimo školu i zábavu. Respondenti z výzkumu se shodují na malé informovanosti o životě v ČR z důvodu jazykové bariéry. U studentů, kteří zde prošli školou, je ale situace bezproblémová. (Martínková, Pechová, Kocourek, 2012)

5 Postoje české společnosti k menšinám

Rasismus vždy vychází ze strachu z cizího (xenofobie). Je to ideologie, která předpokládá nerovnost lidí odlišných ras. Teorie rasismu je podložena myšlenkou, že lidstvo bylo dříve rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasa je určena k vládnutí, protože je nositelem pokroku a je třeba, aby vedla nižší rasy. V historii byl rasismus používán jako základ pro vykořisťování, agresí a expanzi. Z určitého pohledu lze rozlišovat rasismus tvrdý a měkký. Měkkým rasismem pak chápeme nevyhraněný, spíše pasivní postoj ve společnosti. Tvrdý rasismus už je agresivní a projevuje se jako ideologie – fašismus, nacionalismus, apartheid a další. Projevy jsou ničení, hanobení, podněcování, vyhrožování a rasové násilí. Představitelé měkkého rasismu se přímo nezapojí do těchto činů, ale tvoří mlčící většinu, která je nezbytná k prosazení ideologie. (Šišková, 2008)

Mezi první ideology rasismu se řadí Benjamin Kidd, jeho myšlenkou je, že každý sociální pokrok je založen na „přirozeném výběru“ nejvíce přizpůsobivých národů, které mají vrozenou biologickou nadřazenost nad jinými národy. (Čeněk, Smolík, Vykoukalová 2016)

Zastánce rasové teorie a žák výše jmenovaného autora Joseph Chamberlain usiloval o vytvoření trojspolku USA, Anglie, Německo a uskutečnění bílé nadvlády nad světem. (Čeněk, Smolík, Vykoukalová 2016)

Jednu z teorií rasismu vytvořil také francouzský filozof Joseph Arthur de Gobineau, ten přisuzoval každé rase jiné vlastnosti. Konkrétně tyto:

Žlutá rasa je popisována jako materialistická a inteligentní, chybí jí fantazie a její jazyk není schopen metafysického vyjadřování.

Černá rasa postrádá inteligenci, je zavrženíhodná pro lenost, smyslnost, absenci smyslu pro organizační práci a skutečnou kulturu, stejně tak jako pro morální zbabělost.

Bílá rasa vyniká velkou energií a inteligencí, smyslem pro čest, odvahu, krásno, ladnost a válečnické umění (blíže Dacík, 2001). („Gobineau hledal v čistotě rasy jedinou příčinu rozkvětu lidstva a pomocí této rasistické teorie vysvětloval zánik dávných civilizací Egypta, Indie, Fénicie, Řecka a stejně tak Říma. Tvrdil, že ke kulturnímu úpadku lidstva ve starověku došlo v důsledku smíšení ras, vládnoucí rasy s nižšími a méněcennými rasami přistěhovalců a že k takovému úpadku kultury a lidské společnosti dojde i v moderní době.“ (Wolf, 2000, s. 137, 138)

Samotným produktem rasismu je rasová diskriminace a rasové násilí. Diskriminace popírá zásady stejného zacházení a neoprávněně zařazuje jednotlivce či skupiny do biologické či sociální kategorie. Bez ohledu na cíl jsou projevy diskriminace víceméně stejné. Lze rozlišit diskriminaci přímou a nepřímou. Přímá znamená určité chování ke konkrétní osobě, které vede k negativnímu výsledku, například upírání určité služby. Nepřímá se naopak projevuje jako vlastnost systémů a politiky nepočítající s odlišností mnohých jedinců ve společnosti, kteří pak nemohou uplatnit své nároky.

Pro rasové násilí je typické tvrzení, že „oběť nemá tvář“. Je napadena určitá rasa. Oběť může být kdokoli z odlišné skupiny. Chování rasového násilí je popsáno právním řádem jako- *vražda, zabití, ublížení na zdraví, způsobení škody ve velkém rozsahu, užití různých druhů násilí, genocidum, pogromy*. (Šišková, 2008)

Řada výzkumů a také zkušeností minorit s předsudky, které jsou jak přímé, tak skryté, ukázala, že západní společnost je rasistická. Rasismus se projevuje jako sociální systém ve společnosti, kde Evropané dominují jiným národnostním menšinám. Vztah dominance může být ekonomický, sociální, kulturní, právní, společenský. Historicky byla největším odlišujícím znamením barva kůže. Později se rozvinula tato teorie o odlišnosti lidí dle barvy kůže na odlišnost dle rasy. Tyto teorie byly od 18. století a v průběhu 19. století podkládány pseudovědeckými argumenty o odlišnosti povahy a sociokulturní odlišnosti dle rasy. Teorie byly podporovány a rozvíjeny a projevovaly se utlačováním, které vedlo až k holocaustu ve druhé světové válce. Po těchto událostech byly teorie a ideologie vyvráceny. Přesto existují některé projevy ve společnosti stále. Takovým projevem může být například to, že lidem z nezápadní společnosti či obyvatelům zemí třetího světa jsou přiřazovány vlastnosti dle vzhledu či kulturních zvyklostí. Ve společnosti jsou přes zákazy a zákony zasahující proti diskriminaci a rasismu stále nejen skryté, ale i zjevné a přímé projevy. Zpráv o rasových útocích je mnoho, z těch starších - 1889 v Paříži uhořelo sedm lidí kvůli rasově motivovanému žhářství, ve stejném roce se objevila zpráva o zastřeleném mladíkovi černošského původu bílými pachateli. (Van Dijk, 1991)

V ČR jsou rasové útoky spojovány s romskými občany. Dle zprávy Ministerstva vnitra z roku 2011 o extremismu je na území ČR zjevný nárůst extremistických scén. Hlavním představitelem pravicově orientovaných extremistických postojů je Dělnická strana a Dělnická mládež. Strana pořádá setkání v problémových lokalitách a otevřeně mluví kriticky o „nepřízpůsobivých“. Prostřednictvím „anticikanismu“ se snaží oslovit širokou veřejnost. (Zpráva o extremismu..., 2012)

Česká republika má v zahraničním stěhování výrazně aktivní saldo - na jednoho člověka, který se vystěhoval, připadá zhruba deset přistěhovalců. (Možný, 2002)

Cizinci, kteří byli dopadeni při pokusu o nelegální přechod hranic, byli dle statistiky z roku 2000 původem z Rumunska, Afghánistánu, Moldávie, Ukrajiny, Bulharska. (Možný, 2002)

Česká republika je pouze průchozí zemí, není pro cizince atraktivní jako země cílová.

Češi prokazují poměrně xenofobní postoje ve vztahu k imigrantům. Téměř každý pátý přiznává, že by cizince nechtěl za souseda. Evropský průměr takové odpovědi je 16 % na rozdíl od tolerantních zemí, kde se tento názor vyskytuje jen v 2,8, % (Švédsko).

Sousedství s Romy už je ale chápáno výrazně hůře. Až 40 % by za souseda Roma nechtělo. (Možný, 2002)

6 Vietnamci a Romové v ČR a Evropě

Dle expertních odhadů žije v západní Evropě asi 1,5 milionů Romů a ve východní části až 3 miliony. (Navrátil, 2003)

Udává se, že mimo Vietnam žije ve světě více než tři miliony Vietnamců a Vietnamek, z toho téměř milion a půl ve Spojených státech amerických (Komers, 2007, s. 23, 24). Jejich odchod ze země se datuje ve větších číslech teprve od roku 1975, dokdy v emigraci žilo pouze 100 000 Vietnamců a Vietnamek, většina z nich ve Francii (OGD, 1998, s. 4). Po pádu saigonského režimu v roce 1975 opustilo Vietnam převážně z politicko-ekonomických příčin přes dva miliony lidí. (Pechová, 2007)

Dle oficiálních statistik žije v současné době v České republice přes 47 000 Vietnamců, odhady počtu Vietnamců bez platných dokladů jsou různé: někteří zástupci vietnamské komunity se kloní k číslům okolo 10 tisíc, dle ÚOOZ se naopak jedná o počty okolo 25 tisíc. Co se týká rozmístění vietnamské komunity uvnitř našeho státu, žije dle oficiálních statistik její největší část v pohraničí — v Karlovarském kraji, Ústeckém kraji, dále v Praze, ve Středočeském kraji, Plzeňském kraji, Jihomoravském kraji a Moravskoslezském kraji. Na rozdíl od ostatních cizinců na našem území vyznačují nižší koncentrací do středu republiky. Ženy tvoří asi 43 % z vietnamské komunity. Statistickým specifikem Vietnamců na území ČR ve srovnání s dalšími nejběžnějšími cizinci u nás (Ukrajinci, Slováci, Poláci, Rusové) je především nejvyšší podíl osob s živnostenským oprávněním (22 620, tj. 93 % mezi ekonomicky aktivními Vietnamci), dále nejnižší podíl osob evidovaných úřady práce (1 %), vysoký podíl osob s trvalým pobytem (63 %) a nejvyšší podíl osob ve věku 0—14 let (21 %). Mezi komplikacemi, které udávají úředníci státní správy v rozhovorech o svých zkušenostech s Vietnamci u nás, jsou nesrovnalosti ohledně jejich skutečného místa pobytu a místa pobytu, kde jsou úředně hlášeni. V některých obcích v západních Čechách jsou například na jedné adrese hlášeny stovky lidí. Naopak v Chebu, kde je oficiálně hlášeno 6—7 tisíc Vietnamců, jich žije ve skutečnosti až o tři tisíce více (dle informací od SKPV Policie ČR Cheb). (Pechová, 2007)

V České republice pak romská část obyvatel tvoří nejpočetnější etnickou menšinu. Vztah majority a minority je v tomto případě velmi obtížný. Situace je problémová dlouhodobě. Sčítání lidu z roku 2001 ukázalo, že se k romské národnosti hlásí jen 12 tisíc občanů. Realita je ale úplně jiná. To, že se mnozí raději ani nepřihlásili ke svému původu, mnohé napovídá. Na obou stranách, tedy na straně romské i české jsou nedostatky, které neumožňují vzájemné bezproblémové soužití. V myšlení českých obyvatel je často

zakotven názor, že romská část obyvatel je problémová a nepřizpůsobivá, za své problémy si mohou sami, ve společnosti koluje mnoho zažitých stereotypů, například, že Romové zneužívají dávky, mají mnoho dětí, aby dostali více peněz, a další často ještě horší nařčení. Dle odhadů je v České republice okolo 300 tisíc Romů. Historie vypovídá o tom, že Romové nebyli nikdy bráni jako rovnocenní občané naší společnosti. Romská společenství měla dříve zákaz usazování se, byla tak odsouzena ke kočování, byla vytlačována na okraj společnosti a v nedávné historii najdeme i důkazy o pogromech, genocidě a holocaustu. S příchodem komunismu se začala prosazovat politika asimilace. Romská kultura, jazyk a styl života byly potlačovány a všichni měli splynout s okolím. (Navrátil, 2003)

Komunisté se snažili potlačit veškeré odlišnosti lidí a vytvořit tak jednolitou společnost. Romské rodiny byly přestěhovány do různých koutů České republiky. Ve školách se snažili potlačovat romský jazyk a rodiče byli přesvědčováni, aby na své děti nemluvili romsky. Začali se ztrácet důležité hodnoty romské společnosti. V roce 1958 komunisté vydali zákon o trvalém usazení kočujících Romů. Rodiny se tak museli usadit tam, kde se zrovna nacházely. Kdo i nadále kočoval, byl zatčen na tři roky. Mnoho Romů tak přišlo nejenom o svůj způsob života, ale také o obživu. Mezi hrůzy, které způsobil komunistický režim, patří sterilizace romských žen, odebrání romských dětí do dětských domovů a přerazování dětí do zvláštních škol na základě jejich etnické odlišnosti. (Frydryšková, 2011)

6.1 Menšiny a Vietnamci ve světě

Vývoj menšin v Evropě po roce 1945 není jednoduché zachytit. V literatuře se objevuje mnoho rozdílných informací, systém ochrany menšin začal být velmi rozdílný. Univerzálně se ochranou menšin zabývá OSN, MOP, UNESCO a také Rada Evropy a OBSE. Vývoj ochrany lze dělit na období stagnace v letech 1945-1975 a období malého rozvoje 1975-1990, po roce 1990 lze období nazvat jako intenzivní hledání. Specifická je doba bezprostředně poválečná, tedy léta 1945-1950. V těchto letech se stabilizoval mocenský systém a docházelo k masovému odsunu Němců. V roce 1948 bylo zamítnuto začlenění ochrany menšin do Všeobecné deklarace lidských práv. V období poválečném až do 90. let byla otázka menšin vnímána spíše negativně a byla považována za velmi citlivou. Oživení zájmu o menšiny nastalo až v devadesátých letech. (Petraš, 2012)

V roce 2000 existovalo na světě téměř 180 milionů imigrantů, stěhujících se z jedné země do druhé. Existují dva pohledy na imigranty, kdy jeden na ně nazírá jako na

hrozbu a kriminální element, druhý zdůrazňuje jejich práva a přirozené právo na zákonné postavení. (Moloney, 2007)

Koncept sociální identity poskytuje základ pro pochopení vztahů mezi jedincem a společností. Identita z této perspektivy není něco, co jedinci náleží a objevuje se a vytváří dle vztahů s okolím a situacemi. Jedná se o souhru vlastního vnímání jedincem, situací zahrnující tlak společnosti od lidí, institucí, které nařizují člověku, jak se chovat, cítit, myslet. To je jádrem procesu identifikace. Sebepojetí jedince se tvoří dle jeho vidění a dle vidění ostatních, vytváří se dle sociokulturního sdíleného vnímání a znalostí. Člověk má mnoho rolí, ve kterých se střídá - matka, nacionalista, pracovník. Většina studií a prací se zaměřuje na chování a sebepojetí jedince, individuální proces identifikace. Zajímavé jsou ale studie, které se zabývají chováním odlišné skupiny ve společnosti. Historické zkušenosti poskytují lidem vzorce a znalosti o chování a uspořádání společnosti. (Moloney, 2007)

7 Faktory vedoucí k integraci

Příčiny etnických a rasových konfliktů se snaží objasnit mnoho teorií. Jedno z vysvětlení čerpá z vývoje státu, národu. Národy jsou založeny skupinami, které mají stejné znaky, kolem nichž organizují svou solidaritu. Solidarita pak ve skupině přetrvává bez ohledu na to, jak bude uspořádána. Budování národa je pak z tohoto hlediska vytváření nových okrajových skupin, které si nárokují solidaritu s novými etniky, se kterými se setkáváme v důsledku expanzí. Na původní skupinu je tak vyvíjen tlak solidaritu více a více rozšiřovat. Členové jiné než ústřední skupiny sice mohou dosáhnout stejných práv, ale nikdy nedosáhnou na plné členství v solidaritě. Napětí se pak objevuje v modelech inkluze.

Multidimenzionální model - vnitřní a vnější osa inkluze

Jedná se o inkluzi etnickou. Začlenění spočívá na dvou faktorech - vnější faktor odkazuje ke společenské struktuře, ekonomické, politické, integrační, náboženské systémy. Vnitřní faktor- vlastnosti ústřední a okrajové skupiny.

Asimilace je strategií inkluze okrajové skupiny, jedná se o úsilí dosáhnout plné participace prostřednictvím identifikace s vlastnostmi ústřední skupiny. Hnutí asimilace může být udržitelné jen za určitých podmínek. Přestože se okrajová skupina snaží plně přizpůsobit, může nepatrně měnit ústřední skupinu.

Uvnitř skupiny, kde jsou výrazné odlišující prvky, asimilace nepřevládá, skupiny zůstávají odlišné, senzitivní a přístup se mění na nárok skupiny na zvláštní zacházení.

Některé skupiny mohou zaujmout postoj etnického separatismu, který je pak vázán mimo odlišnost etnickou také na majetkové rozdíly. (Marada, 2006)

V demokratické společnosti se teprve nedávno vynořila ještě další možnost uspořádání etnik ve společnosti, a to multikulturní. Okrajové skupiny jsou vnímány jako hodnotné. Skrze odlišnost v tomto pojetí narůstá možnost sdílení prožitků. V pojetí multikulturalismu mizí hranice mezi soukromým a veřejným prostorem, odlišnost se nepopírá. Cílem není inkluze, ale různorodost společnosti. (Marada, 2006)

7.1 Sociální vyloučení v české společnosti

Odhadem žije v Evropské unii asi 60 milionů lidí v chudobě. Chudoba samotná sice není sociálním vyloučením, ale je jeho projevem. Sociální vyloučení se stává v posledních letech tématem, kterým se zabývá mnoho vědců z různých oborů ve všech vyspělých

zemích. Obecně lze vyloučení definovat jako nerovnost v participaci na životě společnosti. Výsledkem je pak izolace, odtržení od společnosti. Do pozornosti se problém dostal zejména díky nárůstu nezaměstnanosti a názoru, že nezaměstnanost není jen problémem jedince, ale komplexním problémem zahrnujícím mnoho příčin. Oblasti života, kde se vyloučení nejvíce projevuje, jsou zejména- chudoba a nízký příjem, nezaměstnanost a omezený přístup na trh práce, neexistující sociální sítě, nízká míra sociální podpory, bydlení a způsob života, vyloučení a nemožnost přístupu ke službám. (Navrátil, 2003)

Sociální exkluze zahrnuje více dimenzí. Jde zejména o tyto čtyři faktory:

Odmítnutí majoritní společnosti integrovat určité jedince či kolektivity. *Může jít o marginalizované osoby, ale i o celé kolektivity odmítané vědomě majoritou na základě jejich kulturní, náboženské či jiné odlišnosti.*

Odmítnutí určitých jedinců či kolektivů integrovat se a jejich tendence vytvářet uzavřené kulturně (nebo úžeji nábožensky) vymezené enklávy, často i ve formě komunit, které jsou vymezeny i územně a ohraničují se mnohdy i kulturně a jazykově (vytváří se tak hranice mezi těmito komunitami a majoritní společností).

Osobní charakteristiky vylučovaných osob, jako jsou nízká úroveň jejich kapitálů (ekonomického kapitálu, vzdělání a sociálního kapitálu) nebo nekompatibilita jejich kapitálů s kapitálem majoritní společnosti (odlišný kulturní kapitál). Tyto osobní charakteristiky považují někteří za důsledek osobnostních defektů a nemorálnosti, jiní poukazují na to, že jsou dány hlavně strukturálními faktory (blokované příležitosti).

Strukturální faktory (často související i s hodnotami) bránící jedincům či kolektivům integrovat se (nezávisle na jejich vůli k integraci i nezávisle na vůli majoritní společnosti integrovat je), zejména velké nerovnosti (podporované například meritokratickými hodnotami), povaha lokálních trhů práce, na něž jsou vylučované osoby odkazovány, špatné životní prostředí a nedostatečná občanská vybavenost území, na němž žijí. (Mareš, 2006)

Při studii sociálního vyloučení se musíme soustředit kromě chudoby také na prostředí, lokality, kde dané osoby žijí. Formami exkluze tedy je vyloučení příjmu a vyloučení v prostoru. Častým průvodním jevem exkluze je *ghettoizace*. Lidé s nízkými příjmy a odtržení od zdrojů se soustředí do ghatt. V těch se objevují jiná pravidla a vzniká nová kultura. Odtržení v prostoru může být dáno podmínkami společnosti, ale může být i svobodným rozhodnutím jedince.

Prostorová dimenze sociálního vyloučení může mít dvojí základní podobu:

- *Koncentrace vyloučených - často v oblastech s kumulací rizikových vlivů, jako je kriminalita a bez odpovídající kvality života: špatné životní prostředí, nedostatečná dopravní dostupnost a infrastruktura, nekvalitní občanská vybavenost včetně školství a zdravotnictví. Lidé takto koncentrovaní jsou vázáni na (často nevýhodný) lokální trh práce, vymykají se sociální kontrole, ztrácejí vzory jednání většinové společnosti. Konsekvencemi koncentrace vyloučených pro komunitu je úpadek společenské a občanské aktivity v ní, ale i redukce a ochuzení sociálních sítí jejich obyvatel. Sociální exkluze má přitom tendenci sama sebe v daném prostoru uzavřít, reprodukovat a vytvářet tak pro vylučované jedince i kolektivity uzavřený kruh (kultura bídy).*
- *- Vyloučení určitých území v důsledku jejich charakteristik. Sociální exkluze je v tomto případě osobní či kolektivní záležitostí. Mnozí jsou jejími oběťmi nikoliv jako jedinci nebo členové sociálních skupin, ale jako obyvatelé určitého území, respektive určité komunity. Deprivace, jíž jsou vystaveni, není ani tak důsledkem nedostatečnosti jejich osobních zdrojů, jako spíše nedostatečnosti zdrojů komunity, v níž žijí, jako jsou například nedostatek a špatná kvalita škol, nedostupnost lékařské péče, nedostatečná veřejná doprava a další (Room 1999). Klasickým příkladem může být vyloučení v důsledku špatné dopravní obslužnosti, ale také v důsledku dysfunkčnosti lokálního trhu práce a nedostatku pracovních příležitostí (Wilson 1996). Sen (1999) zmiňuje jako příčinu sociální exkluze nedostatek „capabilities“ (zaměstnání, lékařská péče, vzdělávání, sociální pojištění, občanská vybavenost, politika a kultura). (Mareš, 2006)*

Sociální exkluze na určitém území vzniká tím, že střední třída odsud odchází za lepším, služby se zde nerozvíjí a komunita nemá zájem na zlepšení prostředí. Ti, kteří na místě setrvávají, se postupně izolují od společnosti a zvyknou si na odlišný způsob života. V této společnosti jsou pak častými jevy závislost na dávkách, kriminalita, drogy, vysoká rozvodovost, nezletilé matky, neúplné rodiny, násilí. Majoritní společnost přestává být referenční společností, lidé z této oblasti nemají důvěru k jejím abstraktním systémům. Z prostoru vyloučených mizí sociální struktury jako práce, církve, instituce, odbory, sociální sítě. Tato ghetta mají své hranice vymezené jako oblast nebezpečí. Místa nenavštěvuje nikdo z nemístních obyvatel, často ani policie. Ghetto v užším slova smyslu

může být celá čtvrť, jedna ulice nebo i jen jeden dům. V České republice se situace vyloučených týká hlavně Romů. Ohroženi sociálním vyloučením jsou ale i lidé opakovaně nezaměstnaní, drogově závislí, psychicky nemocní, mentálně retardovaní, migranti, nevzdělání, delikventi, jakékoli další minority. (Mareš, 2006)

7.2 *Výchova k toleranci a multikulturalitě v ČR*

Téma multikulturality se v ČR začalo otevírat po roce 1990, více pozornosti se mu věnovalo ale až koncem 90. let. Téma bylo ale úzce zaměřené na romskou menšinu. Problém, který se ve výchově na školách objevuje, spočívá v tom, že pedagogové nemají žádný návod nebo osnovy k výuce multikulturní výchovy. Témata výchovy jsou zatím také nedomyšlená a příliš obecná. Většinou se věnují negativním jevům jako xenofobii a neukazují pozitivní vlivy. Multikulturní výchova a témata se týkají jen lokálních oblastí a nemluví se globálně. (Moree, 2008)

První teoretik multikulturní výchovy, který přišel s tzv. teorií změny celého školního prostředí v angličtině – „total school environment change“, byl James Banks. (Moree, 2008, s. 69)

Teorie je založená na vnímání celého prostředí, v němž je multikulturní výchova zasazena. Nejde jen o konkrétní výuku, ale o prostředí celé školy a to, jak vnímá rozmanitost, jak se zapojuje do dění mimo školu v komunitě, jak spolupracuje s rodiči, prostředí města, vesnice. Pokud bude na chodbách školy slyšet i jiný jazyk než jen čeština a budou se vařit v jídelně i jiná než pouze česká jídla, výchova pak bude o něco jednodušší. Pomáhá také, pokud se rodiče sami aktivně zapojují do dění ve škole, například učí zájmové kroužky. Rozmanitost kultury se týká oblastí zvyků, životního stylu, přesvědčení. Důležitá je také osobnost učitele, který bude multikulturní výchovu vést. Měl by být otevřený a mít nějaké zkušenosti, které může předat. Na škole by měli také působit vyučující jiné národnosti než jen české, aby bylo prostředí školy rozmanitější a přirozenější. Pokud na škole nikdo takový není, může převládat pocit, že „nás se multikulturalita netýká“. (Moree, 2008)

8 Sociálně demografická analýza Ústeckého kraje

Příznivé geologické podmínky na území Ústeckého kraje lákaly k osídlení již v prehistorickém období, kdy zde žily tlupy lovců mamutů ve starší době kamenné, v neolitu zemědělci kolem řek Ohře a Labe a kolem změny letopočtu postupně Keltové a Germáni. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

Zdárný rozvoj byl kolem poloviny 18. století omezen řadou válek o dědictví rakouské. Krajem neustále táhla vojska buď rakouská, nebo pruská. I zde vedlo zrušení nevolnictví a posléze roboty k silnému rozvoji průmyslu, v 1. pololetí 19. století byl kraj dějištěm napoleonských válek. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

V kraji se silným potenciálem dělnictva docházelo k řadě stávek již od konce 19. století, před 2. sv. válkou byl kraj odtržen od vnitrozemí a připojen k Německu, neboť zde vždy silnou roli hrálo německé obyvatelstvo. Snad nejvíce ovlivnily vývoj území Ústeckého kraje události po skončení II. světové války, kdy v rámci prosazování principu kolektivní viny došlo k vyhnání německého obyvatelstva a k osídlení území Čechy, Slováci, volyňskými Čechy a Rómy. Na mnohých místech došlo po válce k hromadným masakrům německého obyvatelstva, které do dnešní doby nebyly spolehlivě vyšetřeny a zůstávají nepotrestány (vyvraždění sběrného tábora pro Němce v Postoloprtech československou armádou, ústecký masakr). Naprostá většina nových osídlenců neměla k území žádné kulturní vazby a jejich nevyhraněný vztah k regionu vedl k otupění a lhostejnosti vůči centrálně prosazované politice vedoucí prakticky k devastaci území. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

Po roce 1945 se nikdy nepodařilo obnovit úroveň historického osídlení regionu, mnoho obcí s historickými tradicemi zaniklo nikoliv v důsledku důlní a průmyslové činnosti, ale proto, že se nenašel nikdo, kdo by chtěl v lokalitě bydlet. Dalších více než sto obcí a měst regionu zanikalo až do poloviny 90. let z důvodů dolování uhlí a vojenské strategie (obce ležící na hranici s Německem, vojenské prostory - Doupov, Nakléřov). (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

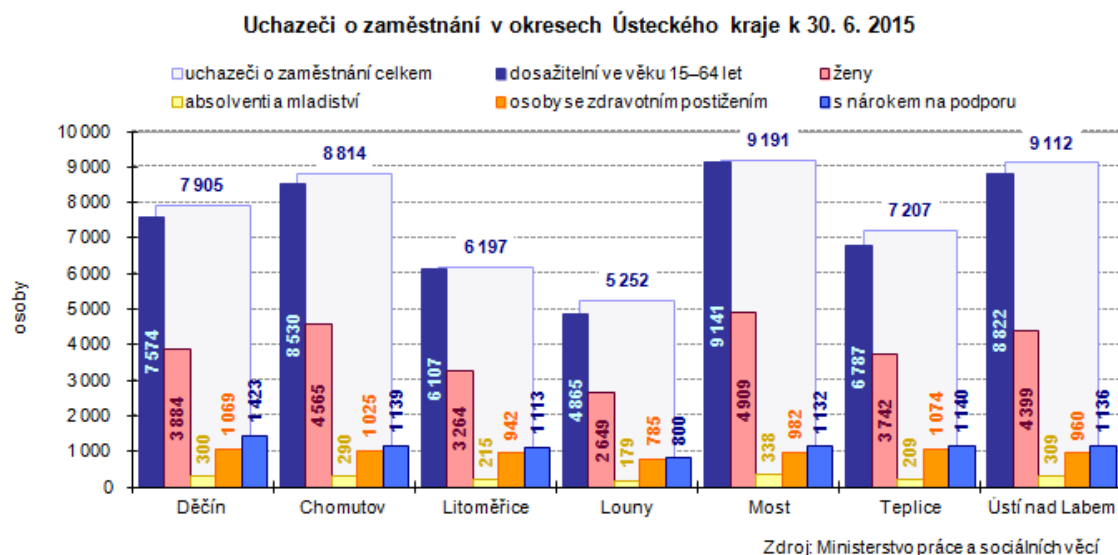
Nejhorší devastace regionu nastala v období po roce 1968. V rámci migrační politiky prosazované státem se západní část Severočeského kraje stávala sběrnou oblastí Rómů vyháněných z Východoslovenského kraje. V polovině 80. let dokonce komunistické orgány administrativně zabraňovaly migraci občanů z „pánevních“ okresů do jiných oblastí státu. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

V současné době je velká snaha věnována vytváření podmínek pro investory, kteří svými podnikatelskými záměry a ekologicky šetrnou výrobou pomohou obohatit sortimentní skladbu výroby v severních Čechách a výraznou měrou snížit nezaměstnanost. V příhraničních okresech dnešního Ústeckého kraje se v posledních letech výrazně zlepšilo životní prostředí. Uhelné elektrárny jsou odsířeny, díky novým čističkám odpadních vod je Labe poměrně čistou řekou, jsou omezovány chemické výrobny, které znečišťovaly životní prostředí. Ekologická hlediska, odpovídající standardu Evropské unie, jsou určující pro další průmyslovou výrobu. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

Ústecký kraj je nesmírně bohatý přírodními krásami. Má Krušné hory, České středohoří, Lužické hory, zajímavé skalní útvary Tiských stěn a Českého Švýcarska i půvabnou labskou vodní cestu s Portou Bohemicou. Oplývá léčivými prameny (Lázně Teplice, Bílina) i termálními prameny (koupaliště v Ústí nad Labem). Má po celém svém území mnoho nádherných historických památek, hradů a zámků. I sportovně zaměřeným návštěvníkům má co nabídnout – například autodrom či hipodrom v Mostě, hustou síť cyklostezek, běžkařské tratě v Krušných horách, golfová hřiště a mnoho dalšího. Jsou zde bohaté možnosti pro turistiku a rekreaci. (Historie a současnost Ústeckého kraje, 2014)

9 Problémy Ústeckého kraje

Jedním z podstatně závažných problémů kraje je vysoká nezaměstnanost. Počet a lokality jsou objasněny níže na grafu.

Obrázek 1: Uchazeči o zaměstnání v okresech Ústeckého kraje k 30. 6. 2015

Zdroj: Český statistický úřad nezaměstnanost v ústeckem kraji, 2015

Nejhorší situace je dlouhodobě v okrese Most, kde míra nezaměstnanosti činí 21,8 %, okres Teplice 17,5 %, v okresech Chomutov a Louny 16,6 % resp. 16,5 %. (Český statistický úřad, 2015)

V Ústeckém kraji převládá strukturální nezaměstnanost, tedy typ nezaměstnanosti, kdy existuje nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovních místech u jednotlivých povolání nebo oblastí. (Nezaměstnanost v Ústeckém kraji, 2015)

9.1 Možné příčiny nezaměstnanosti

9.1.1 Změna struktury průmyslu

Ústecký kraj je významný kraj s rozhodujícím podílem palivoenergetického průmyslu v rámci České republiky. Dominuje těžba hnědého uhlí a výroba elektrické energie. Významná je i orientace na chemickou výrobu, tradici má textilní, sklářský a potravinářský průmysl. S transformací české ekonomiky muselo nutně docházet ke změnám struktury hospodářství. Změna struktury nejvíce postihla především oblast těžby uhlí, hutnictví a těžkého strojírenství. Nekompromisní restrukturalizace především

v těžebním průmyslu silně postihla především Mostecko, Chomutovsko a Teplicko. Mostecká uhelná společnost zaměstnávala v r.1993 16000 pracovníků, v roce 2000 pouze 5 900 lidí. V dolech Bílina pracovalo v roce 1991 6 000 lidí a v roce 2000 počet pracovníků poklesl na 3 100. Doly Nástup Tušimice zaměstnávaly v roce 1991 6 000 lidí, v roce 2000 zde pracovalo 2 310 pracovníků. Restrukturalizace postihla i další významné obory Ústeckého kraje – chemii (Spolek pro chemickou a hutní výrobu, Palivový kombinát Úžín), strojírenství (Komořanské strojírny, Chabařovické strojírny). (Český statistický úřad charakteristika kraje, 2015)

9.1.2 Privatizace

V České republice se na počátku transformace privatizování hospodářství řešilo formou tzv. kupónové privatizace. Každý občan starší 18 let měl možnost pomocí kupónů nakoupit akcie jednotlivých podniků, tím se vlastnictví značně rozměnilo. V pozdějších fázích privatizace přicházejí zahraniční investoři a ti od drobných akcionářů vykupují akcie a stávají se majoritními vlastníky převážné většiny podniků v České republice a rozhodují o osudu těchto firem. Podniky nevykonné a neperspektivní se zavírají. Podniky, které by se mohly stát jejich konkurencí na evropském trhu, se rovněž likvidují. Uvedeme příklad – Diana Děčín (výroba cukrovinek), cukrovary – v roce 1990 bylo v České republice 78 cukrovarů, dnes jich je 12. Majitelem jsou francouzské a rakouské cukrovarnické společnosti, na území Ústeckého kraje byly zrušeny cukrovary např. v Doksanech, Lenešicích, Postoloprtech. Výrazné omezení výroby v dalších oborech potravinářského průmyslu – masokombináty (zrušena výroba např. v Lounech, v Ústí n. L.), pivovary – (zrušena výroba v Mostě, v Děčíně). (Bursa, 2003)

Vybrané geografické údaje okresů k 1. 1. 2016

Název NUTS	Rozloh a v km ²	Počet obyvatel	Počet obyvatel okresního města	Hustota osídlení (obyv./km ²)	Počet obcí	z toho: se statutem města
Ústecký kraj	5 335	822 826	351 858	154	354	59
Chomutov	935	124 335	48 913	133	44	8
Děčín	909	131 313	49 833	145	52	14
Litoměřice	1 032	119 162	24 101	115	105	11
Louny	1 118	86 399	18 434	77	70	7
Most	467	113 371	67 089	243	26	6
Teplice	469	128 734	50 079	275	34	9
Ústí nad Labem	405	119 512	93 409	295	23	4

Tabulka 1: Vybrané geografické údaje okresů k 1. 1. 2016

Zdroj: RIS: Regionální Informační Servis, 2016

9.2 Problémové lokality v Ústeckém kraji

Jak bylo řečeno výše, Ústecký kraj je specifický svou historií i složením obyvatelstva. Nachází se zde několik problémových oblastí a města mají své vyloučené lokality.

V **Ústí nad Labem** se jedná o oblasti Předlice, Nový svět, Krásné Březno, Střekov, Mojžíř.

Ústecký obvod **Předlice** se rozkládá v územním obvodu Město na rozloze 420 ha (pět procent z toho činí zastavěná plocha). Na území žije zhruba 1 879 obyvatel. Jádro sociálně vyloučené lokality se nachází na území Nových Předlic a je tvořeno ulicemi

Prostřední

a Marxovou, bloky mezi nimi a Školním náměstím. Tato část města je takřka ze sta procent obývaná romským obyvatelstvem. Počet obyvatel lze vzhledem k situaci, která zde panuje, jen obtížně zjistit. Nicméně odhadujeme, že může jít přibližně o 2000 až 3000 osob. Naprostá většina obyvatel je bez legálního pracovního poměru. Předlice jsou v rámci Ústí nad Labem vnímány do značné míry jako špatná adresa. (O lokalitě Ústí nad Labem, 2016)

*Sociálně vyloučená lokalita **Nový svět** se nachází na území městského obvodu Neštětice a je tvořena ulicemi Matiční, Plaveckou, Svádovskou, Nový svět, I. máje a Pekařská. Lokalita, které se nachází v prostoru mezi železniční tratí Praha-Drážďany a silnicí 62 z Ústí nad Labem do Děčína, je v sousedství sídliště Krásné Březno. Celkem žije v lokalitě Nový svět odhadem 500 osob. Romové z nich tvoří přibližně 70 procent. Jejich počet postupně klesá. (O lokalitě Ústí nad Labem, 2016)*

*Lokalita **Střekov** se nachází v městské části Střekov v blízkosti zastávky městské hromadné dopravy Karla IV. Centrem lokality je ubytovna v Purkyňově ulici 1180/14, (ubytovna je mezi sociálně vyloučenými i úředníky známa pod označením „Modrá“). Podle odhadů může na Střekově žít kolem 500 Romů a Romek. Celkem obývá městskou část Střekov přibližně 13,5 tisíce obyvatel. (O lokalitě Ústí nad Labem, 2016)*

***Krásné Březno** je velké sídliště, na kterém žije přibližně 15 000 obyvatel. Mezi obyvateli je výrazné zastoupení Romů, a to zčásti sociálně slabých, ale z velké většiny se jedná o „romské střední třídy“. Na sídlišti je problémem spíš než špatné soužití drobná pouliční kriminalita a koncentrace problémových podniků – nonstop herny, nechvalně proslulá „cigánská“ diskotéka a ubytovna. V Krásném Březně je vysoký počet uživatelů drog. Na sídliště také přicházejí Romové z jiných částí republiky. V Krásném Březně jsou i dvě střední školy (zednické učiliště Keplerova a SOŠ a SOU Obchodu a služeb), které mají i romské studenty. (O lokalitě Ústí nad Labem, 2016)*

*Nejmenší a zdaleka nejodlehlejší z trojlístku sídlišť je sídliště **Mojžíř**. Kromě malého obchodu, hospody a herny zde není žádná infrastruktura. Sídliště patří k městské části Neštětice. Na sídlišti bydlí Romové, majoritní obyvatelstvo, Vietnamci a Ukrajinci v rovnoměrném poměru. V současné době je na sídlišti minimálně 140 bytů obývaných romskými rodinami. (O lokalitě Ústí nad Labem, 2016)*

*Další problémové oblasti se nachází okolo města a ve městě **Chomutov**. Chomutov je páté největší město v kraji, které také bývalo průmyslové, nyní je charakteristické vysokou nezaměstnaností a složením obyvatelstva, počet obyvatel je cca 50 tisíc, z toho*

dle expertních odhadů 7 tisíc Romů. Problémové lokality jsou zde Dukelská, Písečná, Kamenná.

*Mezi nejdiskutovanější lokality patří **Dukelská** – prostorově segregovaný komplex složený z jednoho domu a několika unimo buněk vzdálený od centra města necelý kilometr a v těsném sousedství průmyslové zóny. Tato lokalita vznikla řízeným sestěhováním neplatičů z jiných obecních bytů a počet obyvatel této lokality se pohybuje okolo 100 osob – téměř 90 procent tvoří Romové. Všech 23 bytů je ve vlastnictví města Chomutov. Většina obyvatel lokality má pouze základní vzdělání, část z nich je dlouhodobě nezaměstnaná, velkým problémem je zadluženost. Posunem v oblasti zaměstnanosti je zapojení místních obyvatel do veřejné služby, kdy dochází k údržbě okolí a opravám samotného domu.* (O lokalitě Chomutov, 2016)

*Další dvě lokality – **Písečná a Kamenná** – jsou v běžné sídlištní zástavbě, nejsou nikterak prostorově segregované. Na sídlišti dochází k velké fluktuaci osob – ať už v souvislosti s vystěhováním problematických nájemníků po prodeji obecních bytů do soukromého vlastnictví nebo pronajímání bytů ve vlastnictví realitních kanceláří romským rodinám z jiných regionů na dobu, která ve většině případů nepřesáhne jeden rok. Rodiny poté migrují v rámci sídliště nebo se stěhují do přilehlého Jirkova. Mezi problematické jevy v lokalitách patří především kriminalita spojená s patologickými projevy chudoby – výtržnosti, krádeže, loupeže a také narůstající problémy se zneužíváním návykových látek.* (O lokalitě Chomutov, 2016)

Známostou lokalitou pro své problémy je sídliště **Chánov v Mostě**.

Most se nachází v takzvané Severočeské hnědouhelné pánvi. V období komunismu zde existoval silný tlak na těžbu uhlí. V devadesátých letech je ale těžba utlumena, a tak přichází mnoho lidí o práci. V důsledku toho se z města stěhuje velký počet lidí.

Mostecko patří v kontextu celé České republiky spíše k mladším regionům - v porovnání s průměrem celého státu je zde vyšší podíl obyvatelstva v produktivním věku na úkor postproduktivní složky (osoby nad 65 let věku). Průměrný věk obyvatel Mostu byl v roce 2008 39,2 roku. Toto složení je do značné míry ovlivněno především cílenou migrací za prací v první polovině 80. let. (Záležitosti romské komunity Most, 2009)

Ve stejné době také „komunistické orgány administrativně zabraňovaly migraci občanů z „pánevních“ okresů do jiných oblastí státu“. ((Záležitosti romské komunity Most, 2009)

Dle expertních odhadů žije v Mostě až 7000 romských obyvatel. Sídlíště Chánov bylo vybudováno v letech 1977-1978. Vybuďovalo se zde 12 bloků s 320 byty. Do

paneláků byly nastěhovány romské rodiny rozdílné kultury a životních zvyklostí. Převládající problémy vyústily tak, že na sídlišti zůstaly méně přizpůsobivé rodiny. V 90. letech zanikli někteří zaměstnavatelé a mnoho Romů přišlo o práci. (Záležitosti romské komunity Most, 2009)

Chánov se nachází asi jeden kilometr východně od kraje města. Od ostatní městské zástavby je oddělen čtyřproudou rychlostní komunikací z jedné strany a železniční tratí a řekou Bílinou ze strany druhé. Prostorová odloučenost lokality je tedy zřejmá. Lokalita je tvořena ulicemi Zlatnická, Kovářská a Železná, kde najdeme dvanáct panelových domů. Jsou to čtyř- a osmipodlažní bloky převážně s byty 3+1 a jeden devítipodlažní blok s malometrážními byty 1+1. Blok číslo 13 a polovina bloku číslo 5 byly v minulosti rekonstruovány a jsou zateplené. Ostatní bloky jsou v havarijním stavu, přičemž určité procento bytů v nich je vybydlených a zdevastovaných. Blok číslo 12 je vybydlen úplně a zůstala jenom jeho holá kostra. V minulosti v Chánově stával také blok 9, ten však musel být kvůli naprosté devastaci v roce 2002 zdemolován. (Záležitosti romské komunity Most, 2009)

V průběhu osmdesátých let a začátkem let devadesátých se do Chánova navíc stěhovali Romové ze Slovenska a v roce 1991 sem byli přestěhováni Romové z obce Komořany u Mostu, která musela ustoupit těžbě uhlí. Sídlíště tak získávalo stále více romský charakter a navíc bylo postupně stále více devastováno. V roce 1996 bylo z důvodu vysokých dlužných částek na nájemném rozhodnuto o odstavení dodávek teplé užitkové vody do všech objektů na sídlišti. S výjimkou bloku 13 byly také z bezpečnostních důvodů odstaveny výtahy. V nerekonstruovaných domech je dodávka tepla zajišťována z nedaleké kotelny. Plyn na sídlíště není zaveden. Domy v lokalitě mají většinou zcela zničené společné prostory, chybí vchodové dveře, zábradlí, poštovní schránky i skla v oknech na schodištích. V přízemí tří domů je možné vidět porušené odpadové potrubí, jehož obsah uniká do prostoru. K sídlišti patří také ubytovna pro neplatiče UNO, která čítá 5 řadových domků se dvěma malometrážními byty, a další dvě budovy s pokoji, sociálními zařízeními a kanceláři. Prostory UNO byly v minulosti rekonstruovány a díky přítomnosti městské policie se je daří udržovat v přiměřeném stavu. Výsledkem je, že se sídlíště Chánov stalo jednou z nejznámějších českých vyloučených lokalit, jejíž známost přesahuje hranice Mostu, a do určité míry i synonymem chudinských romských lokalit. (Záležitosti romské komunity Most, 2009)

Další známou lokalitou je sídlíště **Janov**, kde se často objevují konflikty. Janov je část Litvínova, sídlíště zde bylo vystaveno v 70. letech. Janov je znám především kvůli

problémům s extremisty, v 90. letech začal Litvínov sídlištní byty privatizovat. Z města odcházelo mnoho obyvatel a zůstala zde převážně romská část, rychle se zde tak vytvořilo ghetto. (Litvínovské sídliště Janov: Ghetto s vybydlenými paneláky, 2015)

Problémovou lokalitou je také město **Děčín**. Město je průmyslové podobně jako již výše zmíněné oblasti. Vyloučené lokality se zde nacházejí v různých místech. Celkově žije ve vyloučených oblastech asi 1500 obyvatel. Problémové jsou zde ulice Ústecká, Teplická a sídliště Boletce. V oblastech se objevuje prostituce, drogové problémy a kriminalita, velkým problémem je zde i bydlení a nezaměstnanost. (O lokalitě Děčín, 2016)

9.3 Sociální vyloučení Romů

Vyloučení romské komunity zahrnuje mnoho problémů, které se navzájem ovlivňují. Opatření řešící pouze jeden aspekt nevede k efektu. Situaci je třeba nahlížet komplexně.

Jedním z klíčových problémů je omezený přístup na trh práce zapříčiněný nízkou vzdělaností. Zároveň se vyskytuje často opakovaná a dlouhodobá nezaměstnanost. Zejména u romských mužů se objevuje jako časté zaměstnání sezónní práce. Je to způsob, jak získat pracovní příležitost a také jsou Romové pravděpodobně jediní zájemci o tyto práce. Tato forma práce sice znamená způsob obživy, příjem ale není stálý a nezakládá podmínky pro uplatňování širších občanských práv a z dlouhodobé perspektivy je to řešení nestandardní a nevyhovující. Další možností, která je využívána, je práce v rámci šedé ekonomiky. Lidé jsou jen málo informováni o důsledcích práce na „černo“. Jako součást programu aktivní politiky nezaměstnanosti jsou Romům nabízeny veřejně prospěšné práce. To problém zaměstnání ale také dlouhodobě neřeší. Častým problémem v oblasti zaměstnání a volných nabízených míst je skrytá diskriminace. Místo, o které jde žádat Rom, je v okamžiku jeho zájmu již „obsazeno“. Nezaměstnanost Romů vykazuje tyto charakteristiky: velká část romské populace má jen základní vzdělání, velká část je zastoupena v evidenci na úřadu práce, vzhledem k vzdělání jsou nabízeny jen sezónní, fyzicky náročné a příležitostné práce. Velká část populace má zkušenosti s diskriminací, v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti ztrácejí tyto lidé sociální a pracovní návyky, častá je práce na „černo“, v rodinách, kde se nepracuje, jsou na děti přenášeny společensky nežádoucí návyky.

Dalším problémem, který výrazně ovlivňuje vyčlenění, je nevzdělanost. O problému bylo již částečně pojednáno výše v souvislosti s nezaměstnaností. Jako důvody

romské nevzdělanosti se uvádí neznalost českého jazyka a školní nepřipravenost dětí, při nástupu do prvních tříd, která často vedla a vede k jejich přeřazení do zvláštní školy. Dalším často zmiňovaným problémem, který se ve spojitosti se školní docházkou uvádí, je to, že Romové nepovažují vzdělání za hodnotu, i když by se o tomto názoru dalo diskutovat, zda a nakolik je pravdivý. Pravdou ale je, že rodiče své děti často neumí do školy připravit, pomoci jim s učivem, s úkoly z důvodu vlastní neznalosti. Školní docházka dětí může pro rodiče představovat i značnou finanční zátěž. Školní prostředí pro romské děti často není přátelské a chápavé k rozdílům. Tyto vyjmenované překážky se významně podílí na vztahu ke vzdělání a jsou výsledkem časté neochoty a negativního přístupu ke škole.

Na nevzdělanost a nezaměstnanost úzce navazuje chudoba a život v bídě. Nezaměstnanost odkazuje na život na podpoře. Dlouhodobě nezaměstnaní žijí z podpory ve výši životního minima. Částka je určena jen na překlenovací období, ale v mnoha případech je období mnohem delší. Životní standard se tedy nemůže vyrovnat standardům společnosti.

Na chudobu navazuje přímo bydlení. S nízkými příjmy je přístup k vhodnému bydlení velmi omezený. Jak již bylo řečeno, dochází k vytváření ghett a chudinských čtvrtí. V těchto místech je omezený přístup ke službám a neexistujícím nebo řídkým sociálním sítím. Celý problém vyloučení spočívá tedy v návaznosti těchto jednotlivých problémů na sebe a řešení je velmi složité. (Navrátil, 2003)

9.4 Porovnání romské a vietnamské menšiny v Ústeckém kraji

Ústecký kraj patří mezi kraje s největším počtem Romů. Veliký příliv zde byl zaznamenán po druhé světové válce. (Agentura pro sociální začleňování, 2016) Na úrovni kraje zajišťují romskou integraci krajské úřady. Krajsí koordinátoři se snaží zajišťovat práci, podporovat vzdělání a zlepšovat podmínky pro Romy ve své oblasti.

V Ústeckém kraji funguje 21 romských poradců. Neziskové organizace zde pravidelně organizují romské festivaly a dětské dny. (ROMEIA, o.p.s., 2011)

9.5 Vietnamská menšina v Ústeckém kraji

Ústecký kraj má hned po hlavním městě Praha největší koncentraci Vietnamců v ČR. Na rozdíl od hlavního města zde ale nejsou vyvinuty služby pro tuto menšinu v takové míře. (Klub Hanoi Projekt v Ústeckém kraji, 2016)

Na ukázkou počtu vietnamské národnosti na Ústecku uvádím následující tabulku vypracovanou centrem pro cizince v Ústeckém kraji.

Statistiky a počty cizinců v Ústeckém kraji

<i>Cizinci podle kraje, okresu a typu pobytu - k 30. 9. 2010</i>		
Kraj Ústecký	Kategorie pobytu	
Region	Trvalý pobyt	Dlouhodobý pobyt
DĚČÍN	2750	1750
CHOMUTOV	2431	2843
LITOMĚŘICE	1569	2263
LOUNY	1171	815
MOST	1683	1850
TEPLICE	3313	2433
ÚSTÍ NAD LABEM	2880	2954
Celkem	19797	14908

Tabulka 2: Statistiky a počty cizinců v Ústeckém kraji 2010

Zdroj: Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji, 2010

<i>5 nejčastějších státních občanství cizinců v Ústeckém kraji - k 31. 12. 2011</i>						
Region	Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Rusko	Polsko	Celkový počet cizinců
DĚČÍN	487	423	1797	119	434	4446
CHOMUTOV	950	699	1526	109	209	5440
LITOMĚŘICE	1276	464	468	76	115	3749
LOUNY	426	512	362	76	62	2035
MOST	341	463	1096	80	151	4088

Tabulka 3: Statistiky a počty cizinců v Ústeckém kraji 2011

Zdroj: Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji, 2011

V Ústeckém kraji existuje několik organizací specializujících se na práci s cizinci, konkrétně v Ústí nad Labem, Litoměřicích, Teplicích, Chomutově. V kraji také funguje Svaz Vietnamských občanů, který pořádá kulturní a společenské akce sbližující lidi vietnamské národnosti a přibližující ostatním vietnamskou kulturu. Dle statistik je právě Ústecký kraj zajímavý svým složením občanů. Pro další přehled uvádím informace z portálu o migraci, který dělal průzkum v krajích.

V České republice existují regiony s výraznějším podílem cizinců na celkovém počtu obyvatel. Takový je i případ Ústeckého kraje, na jehož území podle posledního cenzu z roku 2011 žije 30 607 cizinců s přechodným či trvalým pobytem, z čehož 11 212 jsou občané jiné země EU [6], přičemž celkový počet obyvatelstva tohoto kraje se rovná 826 023. To sice ukazuje na mírný nárůst počtu cizinců ve srovnání s předchozím obdobím, ovšem tento nárůst se pohybuje pouze v řádech desítek. Nicméně dlouhodobě lze hovořit o jednom z krajů s nejvyšším počtem cizinců po hlavním městě Praha, přičemž mezi nejpočetnější skupiny dle státní příslušnosti patří občané Vietnamu, Ukrajiny, Slovenska, Německa a Ruska. Mezi skupiny početně méně významné, ovšem pro Ústecký kraj (ne jako jediný) specifické, můžeme zařadit například občany Mongolska a Kazachstánu.

Graf č. 1: Graf 1: Procentní vyjádření cizinců dle státního občanství v Ústeckém kraji, migraceonline.cz

Zdroj: Český statistický úřad, 2014

Oproti celkové situaci cizinců v ČR, kde se na první příčce co do počtu nachází příchozí z Ukrajiny, v Ústeckém kraji jsou dlouhodobě nejpočetnější skupinou imigrantů Vietnamci. [7] Stejně jako jinde v republice i v Ústeckém kraji působí především jako živnostníci. Nicméně právě zde, v blízkosti příhraničních oblastí dochází kromě legálního obchodu také k šíření ilegálních činností spojených například s prostitucí a produkcí a distribucí ilegálních drog. Důvody, které k tomu vedou, jsou komplexní a není mým cílem se jimi nyní zabývat. V oblasti práce jsou další zajímavou skupinou Mongolové, kteří oproti Vietnamcům, Ukrajincům či Rusům na území ČR vstupují do zaměstnaneckého poměru.

Na rozdíl od jiných krajů je v Ústeckém kraji menší koncentrace cizinců v krajské metropoli - v Ústí nad Labem. Naopak jsou poměrně významně zastoupeni v dalších okresech. Jedná se často o úzce lokálně definované skupiny cizinců vázané především na firmy či strategická místa pro konkrétní pracovní činnost. Již zmínění Vietnamci se vyskytují v krajské metropoli a v příhraničních oblastech, Rusové a Arabové jsou zastoupeni zejména v lázeňském městě Teplice a s přítomností Mongolů je spjaté město Litoměřice a Roudnice nad Labem (v Roudnici nad Labem je výrobní závod společnosti Johnson Controls, který aktuálně zaměstnává cca 300 mongolských pracovníků; podnik se nicméně zavírá a další budoucnost těchto lidí je značně nejistá). (Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy, 2016)

Dle statistik Ústeckého kraje jsou Vietnamci mezi cizinci na druhém místě v kriminalitě. Vietnamská kriminalita byla zaměřena především na pěstování marihuany a distribuci drog a hospodářskou kriminalitu. (Roček, 2011)

10 Kriminalita mládeže

Výzkumy ukazují několik faktorů majících vliv na kriminální chování. Jsou to genetické dispozice, tělesné odchylky, rodinné prostředí, osobnostní předpoklady, vrstevníci, škola, subkultury. Dle psychoanalytika Erika Eriksona je v období dospívání prostředkem nalezení svého já právě vrstevnická skupina. Dospívající se vyhrazuje od rodičů a hledá sebe sama, realizuje se mezi svými vrstevníky. Vrstevnická parta se stane v tomto období referenční skupinou, jejíž vliv je dán i tím, že s ní mladý člověk tráví nejvíce času ve škole a poté volný čas mimo domov. Kriminalita v období dospívání je páchána nejčastěji ve skupině dalších mladých lidí. Pro děti z nefunkční rodiny je parta vrstevníků ještě důležitější než pro děti, které mají zázemí. Příslušnost k určité partě je pak dávana najevo okolím vzhledem, způsobem života, chováním. Faktorů, které vedou mládež ke kriminalitě, je více. Jedním z nich může být i odlišná etnicita. (Matoušek, 2003)

Na rozdíl od vietnamské menšiny je romská menšina ve společnosti vnímána často jako kriminální. Pojí se s ní mnohem více negativních předsudků.

Oddělení romských dětí je v některých případech jednoznačné. Stává se, že děti nenastoupí školní docházku nebo ji nedodrží. Romské děti bývají někdy nepřipravené na školní docházku a tím dochází k rozporům s většinou. Neúspěšná školní dráha pak předznamenává neúspěch na pracovním trhu a může vést ke kriminálním příležitostem. Romská menšina se v dnešní době vyznačuje úpadkem vlastní kultury. Mění se tradiční velké klany. Všechny tyto faktory jsou pro romskou mládež rizikové. Naději pro romské obyvatele by přineslo uznání od většiny (bílých). Dle výzkumu z devadesátých let má kriminalita romské mládeže společné znaky v charakteristice pachatelů- jsou jimi lidé z početné rodiny, chudého prostředí, žijící ve špatných podmínkách, bez vzdělání, mající konflikty s okolím, trestný čin bývá opakovaný. (Matoušek, 2003)

11 Specifika období dospívání

Období dospívání je fází, kdy se rozvíjí identita člověka. Významně se mění a rozvíjí sebepojetí. Charakteristickým rysem je otevřenost všemu novému, odmítání konvencí a tradic. Většina dospívajících lidí má tendenci patřit k určité skupině lidí, kde se chová vstřícně, jinde už se mladý člověk může chovat chladně a bezohledně. (Vágnerová, 2004)

Dle Eriksona se jedná o období identity proti zmatení rolí. Charakteristická je blízkost objevení sebe sama a hrozba ztráty sebe samého. Člověk si vytváří sebepojetí dle toho, jak ho vnímají druzí. (Drapela, 2011)

Problémem období je nezakotvenost, člověk hledá svou identitu a je ve věku, kdy ještě není dospělý, ale už není dítě. (Vágnerová, 2004)

Období samotné je každopádně obtížné a pro dospívajícího patřící k minoritě, ať už národnostní, etnické či jakékoli jiné, je toto období velmi složitou otázkou hledání a vytváření sebe sama.

Složitě v tomto období je ale i to, jak jednotlivce vnímají ostatní lidé. Vnímání a nazírání lidí může být ovlivněno mnoha faktory.

Na názor vnímaného může silně působit sociální skupina. Také určitá zkušenost vede člověka k selekci vnímaného. Při vnímání a hodnocení lidí odlišného původu často dochází ke generalizaci a stereotypizaci. Lidem je přisuzována určitá vlastnost na základě jejich zjevu, původu. Hodnocení je neobjektivní a velmi zjednodušené. Proces usnadňuje orientaci v okolí. Může se objevit třeba jako chyba prvního dojmu- kdy člověk usuzuje na vlastnosti druhého dle prvního dojmu, podle toho, co jej upoutá, komunikace, nápaditost. Haló efekt vede k hodnocení dle viditelných znaků bez bližšího poznání. Na základě první zkušenosti si člověk vytvoří obraz o druhém.

Efekt vztahu - jinak hodnotíme vlastnosti u lidí, kteří jsou nám sympatičtí, a naopak hůře u těch, které vnímáme negativně.

Princip projekce - člověk vidí v druhých to, co trápí jeho samotného. (Vágnerová, 2004)

Lze říci, že čím méně je objektivní skutečnost jednoznačná, tím více bude její vnímání zkresleno subjektivně. (Vágnerová, 2004, s. 60)

12 Praktická část

Praktická část práce se skládá z kvalitativního výzkumu, během něhož byl proveden rozhovor založený na polostrukturovaných otázkách. Počet byl stanoven na deset rozhovorů s vybranými respondenty, kteří jsou na střední škole či na druhém stupni základní školy. Žáci a studenti jsou ve věku 13 - 18 let, vybráni byli z několika měst v Ústeckém kraji, aby tak byla zajištěna objektivnost práce a větší anonymita respondentů.

Bylo vybráno pět respondentů vietnamského původu a pět respondentů romského původu. Rozhovory poskytnou zdroj pro porovnání integrace, přiblíží způsob života a myšlení dané mládeže. Pro větší možnost porovnání volím zástupce obou pohlaví v každé skupině tázaných. Respondenty jsem vybírala na školách a ve volnočasovém centru.

Druhou částí je přímé pozorování. Pozorování bylo uskutečněno ve třídě střední školy. Rozhovory byly provedeny osobně, dva rozhovory byly uskutečněny prostřednictvím mailu.

Získaná data jsem si během výzkumu zaznamenávala do bloku a následně je přepsala do počítače. Tento způsob byl pro mladistvé nejpřijatelnějším na rozdíl od záznamu na diktafon. Respondenty jsem hledala přes základní a střední školy, které jsem obvolala a zjišťovala, zda nemají žáky do mého výzkumu, oslovila jsem je s prosbou o návštěvu a možnost osobního rozhovoru. Žádná z dotázaných škol, která měla žáky a studenty z dané skupiny neodmítla. Na jednom místě jsem musela napsat dopis pro rodiče, kde jsem jim účel rozhovoru vysvětlila a po jejich schválení jej mohla realizovat. Na školách proběhly všechny rozhovory s vietnamskou částí, romskou část jsem navštívila ve volnočasovém zařízení, kde mi bylo umožněno získat všechna data. Volnočasové centrum jsem nejprve osobně navštívila a vysvětlila pracovním své záměry, teprve po jejich dotázení na mladistvých a sjednání schůzky s nimi jsem navštívila místo znovu a provedla výzkum.

Zvolená metoda poskytla možnost bližšího poznání problematiky a přinesla subjektivní zkušenost a objektivní náhled. Výsledky výzkumu mohou být přínosem pro další práce. Upozorňují na nedostatky v postoji majority k menšinám a nedostatečná opatření škol proti šikaně. Otázky byly zvoleny tak, aby je bylo možno v úpravě použít univerzálně pro jakoukoli národnostní či etnickou menšinu. Výsledkem výzkumu by mělo být zjištění slabých míst v postoji a chování k dětem a dospívajícím na školách a ve společnosti a předložení možných návrhů na řešení tohoto problému.

12.1 Přednosti a limity kvalitativního výzkumu

Výhodou kvalitativního výzkumu je, že pomáhá lépe porozumět danému problému. Umožňuje osobní kontakt s respondenty a dává prostor pro jejich názory. Pozitivum spočívá v tom, že si sám respondent určí, co a kolik v rozhovoru řekne a redukuje tak získaná data. Kvalitativní výzkum mi v tomto případě umožnil nahlédnout a seznámit se s jinou kulturou osobně. Nevýhodou této metody může být možné subjektivní zkreslení a mylná interpretace získaných dat. Data výzkumu byla zaznamenávána během rozhovoru formou poznámek, které jsou uloženy a budou použity výhradně pro tuto práci. K práci přidávám jako přílohu přepis jednoho rozhovoru.

V rozhovoru s vietnamskou částí respondentů jsem volila tyto otázky:

1. Jak dlouho žijete v ČR? Jaké máte občanství?
2. Jaký máte vztah k zemi svého původu?
3. Byli jste tam někdy? Jak často tam jezdíte?
4. Jakým jazykem doma mluvíte?
5. Kdo Vás učil česky?
6. Jaké doma udržujete vietnamské zvyky a tradice? Udržujete i české?
7. Vyhledáváte vrstevníky stejného původu?
8. Zajímáte se o spolky, sdružení, akce více vietnamských organizací nebo českých?
9. Co byste chtěli dělat po škole?
10. Kde byste chtěli žít?
11. Setkali jste se někdy se šikanou či diskriminací?
12. Vnímáte mezi spolužáky, kamarády odlišný původ?
13. Na jaké předsudky ve společnosti narážíte?
14. Myslíte si, že Češi jsou xenofobní?

12.1.1 První rozhovor s vietnamskou respondentkou

Tento rozhovor proběhl na gymnáziu v menším městě Ústeckého kraje. Aby byla zachována anonymita, nebudu zveřejňovat jméno města. Rozhovor mi poskytla studentka třetího ročníku gymnázia. Respondentka Z. žije v České republice od narození. Rodiče do země přijeli již dříve. Otec dívky v roce 1989 přicestoval za prací a v roce 1995 za ním přijela jeho žena. Občanství má respondentka Z. zatím vietnamské, ale od 18. roku by si ráda zažádala o dvojí občanství, tedy české i vietnamské. Ve Vietnamu byla za svůj život asi čtyřikrát. Žije tam širší příbuzenstvo dívky. Mimo návštěvy s nimi udržuje rodina pravidelný kontakt prostřednictvím pošty.

Ve Vietnamu si dívka připadala spíše jako na dovolené. Necítí se tam příliš dobře. Doma se cítí být v České republice. Doma mluví s rodiči vietnamsky, rodiče příliš dobře česky neumí. Se sourozenci už ale dívka mluví česky.

Rodina slaví jak vietnamské, tak i české zvyky a udržuje tradice obou zemí. Z těch českých jsou to Vánoce a Velikonoce. Z vietnamských se udržuje oslava Nového čínského roku a uctívání mrtvých - tato oslava probíhá tak, že se navaří mnoho jídla a pijí se likéry.

Vietnamské vrstevníky respondentka Z. nevyhledává. Vietnamsky moc dobře neumí.

Po škole by ráda zůstala v České republice, chtěla by se přestěhovat do Prahy. Po ukončení střední školy chce studovat vysokou školu obor Biochemické inženýrství nebo Nanotechnologii. Svůj odlišný původ si nijak zvláště neuvědomuje.

V Česku žije od narození, a **připadá si proto jako Češka.** Informace o Vietnamu získává hlavně od rodičů. S určitou šikanou se setkala na základní škole, kdy měli spolužáci nevhodné poznámky, u nichž si často ani neuvědomovali, že mohou zraňovat. S migrační vlnou, která je nyní ve společnosti aktuální, má pocit, že jsou Vietnamci v ČR lépe přijímáni.

Ve společnosti naráží na předsudky typu - Každý Vietnamec je hubený, nálepkování - co Vietnamec, to podnikatel, nebo také - Vietnamci jedí psy a jiná zvířata. Ke xenofobii Čechů se vyjadřuje tak, že určitá část společnosti má racionální přístup, ale je zde i ta část, která nemá pochopení. V průběhu let ale pozoruje zlepšení.

12.1.2 Druhý rozhovor s vietnamským respondentem

Tento rozhovor proběhl na VOŠ, pro zachování anonymity ale jméno města také nebudu uvádět. Respondentem je student druhého ročníku.

Student Y. žije v ČR již 8 let. Přijel sem s rodiči, kteří přicestovali za prací. Nyní rodiče pracují v obchodě. Občanství má dvojí, tedy jak vietnamské, tak české.

Stěhování ze své země do ČR v té době nijak zvláště neprožíval. Zásadně mu nevadilo. **Do Vietnamu jezdí pravidelně každý rok.** Rodina zde má příbuzné.

V České republice se mu příliš nelíbí a po škole by se Y. rád vrátil do Vietnamu. Český jazyk se naučil po příjezdu, kdy ho rodiče dávali na hlídání k paní české národnosti.

Rodina udržuje vietnamské tradice, z těch českých slaví jen Vánoce. Doma **se mluví vietnamsky, rodiče česky ani moc neumí.** Na školu v tomto městě se dostal přes fotbalové družstvo, kde hrál.

Y. aktivně vyhledává vietnamské vrstevníky hlavně přes Facebook. Občas jezdí do Sappy nebo na fotbalové turnaje vietnamských hráčů.

S diskriminací ani šikanou se zatím nesetkal. Na škole je přijímán. Svůj odlišný původ zde nevnímá. Kamarády má původu českého i vietnamského. Mentalita Čechů a Vietnamců se z jeho pohledu neliší. Předsudky ve společnosti nevnímá.

O Češích si myslí, že nejsou xenofobní v chování, přes média, ale xenofobní ladění vnímá.

12.1.3 Třetí rozhovor s vietnamským respondentem

Třetího respondenta jsem navštívila osobně na základní škole, kde jsme udělali rozhovor.

H. žije v menším městě Ústeckého kraje. Chodí na základní školu do deváté třídy. V České republice se již narodil, jeho rodiče přišli do země za prací. Občanství má české. Ve Vietnamu byl, když mu byly dva roky, rodiče ho tam poslali k rodině, protože se jim zde nedařilo, zůstal tam půl roku, než se vrátil zpět k rodičům, jejichž situace se zlepšila. **Ve Vietnamu se mu ale nelíbilo.**

Doma s rodiči mluví vietnamsky, protože ti moc dobře česky nemluví. On sám mluví velmi dobře česky, naučila ho to paní na hlídání zde v ČR. Rodina doma slaví české svátky - Vánoce, Velikonoce, Nový rok, Silvestr. Vietnamské tradice se udržují všechny.

Sám H. se o vietnamské spolky v ČR nijak nezajímá, vrstevníky stejného původu nevyhledává.

Po škole by se rád vyučil automechanikem. Chce zůstat v ČR, zda ale přímo na Ústecku, ještě neví.

Se šikanou se setkal ve škole od spolužáků, kteří na něj měli nevhodné poznámky a posměšky, situaci nikdo z pedagogů neřešil. On sám se šikanující snažil ignorovat. Dnes již ve škole tento problém nemá.

Svůj odlišný původ nevnímá. Hlásí se k vietnamské národnosti, k Česku má sice dobrý vztah, líbí se mu zde, cizí původ nevnímá, **jako Čech si ale nepřipadá.** Má zde kamarády a chtěl by zde žít. Země se mu líbí a na chování českých spoluobčanů mu nic nevadí.

Ve svém životě přesto naráží na spoustu předsudků společnosti o lidech vietnamského původu. Nejvíce zažitý stereotyp je Vietnamec = obchodník, trhovec.

Čechy vnímá jako xenofobní národ. Zažil situace, kdy si stěžují, že Vietnamci zde mají všude obchody a berou místo těm českým.

12.1.4 Čtvrtý rozhovor s vietnamskou respondentkou

S respondentkou jsem dělala rozhovor osobně, kontaktovala jsem ji prostřednictvím základní školy, do které dochází.

Dívka G. Žije v České republice deset měsíců. Její rodiče zde již žili a po zabydlení a usazení se zde se pro ni vrátili do Vietnamu. **V České republice se jí líbí.**

Občanství má již české.

V zemi původu má širokou rodinu a příbuzenstvo.

Dívka zatím neumí skoro vůbec česky, rozhovor proto probíhal za pomoci tlumočnicka taktéž vietnamského původu. Česky se učí sama 1x za týden a využívá i služby, které poskytuje sdružení Vietnamců v Ústí nad Labem, kde se může učit jazyk s pomocí druhých.

Rodina doma české svátky zatím neslaví, nezná je.

Dívka si na novou zem teprve zvyká, vše je zde pro ni jiné. **Vrstevníky vietnamského původu cíleně nevyhledává** kromě sdružení, které jí pomáhá s novým jazykem. Ve škole má spolužáka také vietnamského původu, ten jí pomáhá tlumočením, když je třeba. Se svým okolím zde se dívka seznamuje.

Nyní dívka navštěvuje devátou třídu základní školy, co by ale chtěla dělat po škole, zatím vůbec neví. Mimo školu pomáhá ve volném čase rodičům v obchodě.

V nové zemi se dívce líbí a zatím se zde neselekala s žádným zvykem, který by jí vadil.

Zažila si však již šikanu, když vypomáhala v obchodě rodičům, zákazníci k ní měli nevhodné projevy chování.

Čechy vnímá jako xenofobní národ. Předsudky ve společnosti vnímá.

12.1.5 Pátý rozhovor s vietnamskou respondentkou

Respondentu jsem kontaktovala prostřednictvím střední školy, kam dochází. Rozhovor jsme udělaly anonymně prostřednictvím mailu. Dívka studuje střední odbornou školu se zaměřením na cestovní ruch.

Dívka E. žije v České republice od roku 2003. Občanství má dvojí - české i vietnamské. **K zemi svého původu má velmi dobrý vztah**, má tam část rodiny, se kterou je v kontaktu.

Do Vietnamu jezdí pravidelně jednou za tři roky, naposledy tam byla před dvěma lety.

Doma s rodinou mluví pouze vietnamsky.

Česky se naučila částečně sama během pobytu v české školce, při pomáhání v obchodě rodičům a ve škole.

Doma rodina udržuje hlavně vietnamské zvyky, z těch českých drží tradici Vánoc a Velikonoce.

Dívka sama vyhledává kontakty na vrstevníky stejného původu. Zajímá se o sdružení a vietnamské akce, ráda občas vypomáhá s organizací nějakého setkání či akce.

Po škole by ráda šla na vysokou školu, pokud zvládne udělat maturitu, v opačném případě by šla pomáhat rodičům do obchodu.

Kde by chtěla žít nastálo, ještě není úplně rozhodnutá. Někdy se jí zdá, že tady, a někdy by se ráda vrátila do Vietnamu.

Šikanu sama nikdy nezažila a nesetkala se ani s diskriminací od okolí.

Mezi spolužáky ale občas vnímá, že je jiného původu. O Čechách si myslí, že někteří jsou xenofobní, ale o většině by to neřekla.

12.1.6 Pozorování

Cílem pozorování je doplnit výzkumnou část o další metodu a doplnit tak informace pro větší objektivitu. Pozorování proběhlo v prostředí respondentů. Výstupem je mé subjektivní zhodnocení situace, jak se pozorovaný chová a zapojuje do kolektivu svých vrstevníků. Sleduji projevy, aktivitu, problémy, komunikaci, spolupráci.

Pozorování proběhlo ve třetím ročníku na gymnáziu. Ve třídě byla jedna studentka vietnamského původu. Zúčastnila jsem se jedné vyučovací hodiny. Probíhala výuka dějepisu. Během výuky využívala pedagožka power pointovou prezentaci, vlastní výklad a zápis na tabuli, ke konci hodiny zadala studentům samostatnou práci s učebnicí a zkoušela vybrané studenty jednotlivě u tabule. Podmínky pro všechny studenty byly stejné. Během své výuky mluvila běžnou češtinou, nepoužívala žádné speciální pomůcky. Studentka výuku stíhala bez problémů. Českému jazyku velmi dobře rozuměla a nepotřebovala žádné úlevy nebo překlady. Do hodiny se aktivně zapojovala. Během výuky pedagožka zapojovala studenty interaktivními otázkami, kterými doplňovala svůj výklad. Na studentce nebyl jiný původ vůbec patrný.

12.2 Otázky pro romskou část:

1. Jak dlouho žijete v Ústeckém kraji?
2. Jaký máte vztah k romskému původu?
3. Jakým jazykem doma mluvíte?
4. Kdo vás učil romsky?
5. Udržujete nějaké romské zvyky?
6. Vyhledáváte vrstevníky stejného původu?
7. zajímáte Zajímáte se o akce romských organizací, sdružení?
8. Co byste chtěli dělat po škole?
9. Kde byste chtěli žít?
10. Setkali jste se někdy se šikanou či diskriminací?
11. Vnímáte mezi spolužáky, kamarády svůj odlišný původ?
12. Máte kamarády mezi českými vrstevníky?
13. Na jaké předsudky ve společnosti narážíte?
14. Myslíte si, že Češi jsou xenofobní?

12.2.1 Rozhovory jsem dělala s respondenty osobně. První rozhovor s romským respondentem

Respondent A. žije v Ústeckém kraji celý život. Jeho rodina odsud pochází. Širší příbuzenstvo má v Anglii, na Slovensku a po celé ČR. S rodinou mimo republiku a mimo Ústecký kraj udržuje kontakt přes Facebook. Do Anglie za příbuznými jezdí i na návštěvu.

Nyní skončil učiliště a hledá si zaměstnání. Rád by zůstal v Roudnici nad Labem. Plánuje si zde založit rodinu, až bude ve věku 25 let.

Je olašského původu, rodina udržuje mnoho tradic a zvyků. Například se v rodině drží vyprávění a Vánoce se slaví až 25.12.

Olašský jazyk se od romského odlišuje a doma se mluví s rodiči olašsky, romsky i česky. Jazyk se naučil v rodině přirozeně tím, jak na něj okolí mluvilo.

Mezi vrstevníky má kamarády romského i českého původu. Svůj romský původ ve společnosti nijak nevnímá.

Nikdy se nesetkal se šikanou ani diskriminací. Vyhledává romské i české kulturní a společenské akce, ty romské více.

O české společnosti si myslí, že je xenofobní.

Vietnamští občané jsou zde dle jeho názoru přijímáni mnohem lépe než Romové. Setkal se s předsudky, že Romové kradou a jsou vulgární.

12.2.2 Druhý rozhovor s romským respondentem

Respondentka B. žije v Ústeckém kraji také celý život s celou svou rodinou. Doma na děti mluví rodiče romsky, ony ale odpovídají česky. **Romsky už mluvit nechtějí.** Jazyk umí

a rozumí mu, ale již je pro ně zastaralý a nechtějí ho dále udržovat.

Nyní studuje střední školu obor sociální práce, co by chtěla dělat po škole, zatím neví. Rodinu plánuje až později.

Svůj romský původ chápe pozitivně. Někdy ve společnosti ale vnímá, že je jiného původu.

Mezi vrstevníky má kamarády romské i neromské. Se šikanou ani diskriminací se nikdy nesetkala. O šikaně ve svém okolí ale slyšela.

Dříve vyhledávala romské akce, nyní už ale o ně nemá zájem.

Doma se udržují romské zvyky a tradice, je jich mnoho. Na rozdíl od olašských Romů ale Vánoce slaví 24.12.

Česká společnost je dle jejího názoru xenofobní.

12.2.3 Třetí rozhovor s romským respondentem

Respondent C. žije v Ústeckém kraji 6 měsíců, dříve žil v jižních Čechách. Do Ústeckého kraje se přestěhoval za rodinou. Mimo Ústecký kraj má rodinu různě po celé ČR i po Evropě - například v Belgii, Anglii a Rakousku.

Doma se mluví romsky, spíše starší členové rodiny, ale zvyk dodržují. Jazyk respondent umí, ale se sourozenci nebo přáteli jej nepoužívá. Své děti romsky učit nechce.

K romské tradici patří, že rodina drží hodně pohromadě. Mají ve zvyku uctívat starší a vážit si jich. Rodina se stará o své členy a vzájemně se podporují.

O historii Romů se nezajímá. Rodina drží zvyk při úmrtí tzv. vartování. Rodina se sejde pohromadě a drží se smutek i dva dny. Na hřbitov jde průvod a hraje hudba.

Mezi vrstevníky má nyní spíše více českých kamarádů.

Svůj odlišný původ nevnímá, myslí si, že Češi i Romové jsou stejní, na obou stranách vnímá nějaké problémy, zná Romy, kteří prohrají peníze na automatech, a setkal se i s protesty skinheadů a xenofobním jednáním.

Při protestech ho ale chránili čeští sousedé.

Českou společnost vnímá přesto spíše jako xenofobní, cítí, že jsou v ní lépe přijímáni cizinci než Romové.

Setkává se s předsudky, že Romové zneužívají dávky a vnímá negativní postoje společnosti - protesty a podobně.

12.2.4 Čtvrtý rozhovor s romským respondentem

Respondent D. žije v Ústeckém kraji již 4 roky společně s rodiči a sourozenci. Vyučil se instalatérem a **rád by si dodělal nástavbu maturitu.** Poté by si chtěl najít práci a zůstat v kraji. Rodinu by rád založil až později.

Doma rodiče mluví romsky, on **mluví romsky občas** se sourozenci, ale je to spíše jen z legrace.

Romské akce nevyhledává. **O historii Romů se nezajímá.** Doma se drží nějaké tradice jako například držení smutku při pohřbu.

Myslí si, že na základní škole si šikanou prošel každý Rom.

Že by kvůli tomu ale měli Romové ztížené vzdělávání, si nemyslí.

12.2.5 Pátý rozhovor s romským respondentem

Respondentka E. žije v Ústeckém kraji celý život se svými rodiči a sourozenci. Mimo Ústecký kraj rodinu nemá. **Doma se mluví romsky**, jazyk se naučila od rodičů, spíše tak ale mluví rodiče a ona se sourozenci mluví česky.

Doma slaví Den Romů. Jiné romské akce spíše nevyhledává.

Nyní studuje střední školu. Co by chtěla dělat po jejím ukončení, ještě neví. Plánuje ale i možné odstěhování z kraje.

Se šikanou se setkala na základní škole v první třídě od dětí, učitelé šikanu nijak neřešili. Nyní šikanu ani diskriminaci nezažívá. Mezi vrstevníky má romské i české přátele. Svůj odlišný původ ve společnosti nevnímá.

O české společnosti si myslí, že je xenofobní.

Integraci Romů a Vietnamců vnímá nastejno, **nevidí žádné výhody ani na jedné straně.**

13 Interpretace získaných dat

13.1 Rozhovory s vietnamskou částí respondentů

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni mladiství se do země dostali s rodiči. Ti sem přijeli za prací. Vztah k české zemi již ale není tak jednoznačný. Ne všem se zde líbí. Jak se ukázalo, na pocit sounáležitosti a spokojenosti zde má vliv doba, po kterou mladiství žijí v zemi.

Společným rysem všech respondentů je to, že mají široké příbuzenstvo v zemi původu - Vietnamu. Doma s rodiči mluví vietnamsky a svou zemi znají, navštívili ji alespoň 1x za život.

V trávení volného času a vyhledávání vrstevníků stejného původu se odpovědi již liší, zde není jednoznačná shoda. Někteří vyhledávají aktivně skupiny stejného původu, jiní původ kamarádů neřeší a nenapadlo by se je distancovat.

Shoda se ukázala také v oblasti vnímání české společnosti. Zde jsou jednoznačné odpovědi o xenofobních projevech a výskytu předsudků. Šikanu nezažili všichni osobně, ale alespoň z okolí ji znají všichni. Shoda je v zážitku nevhodných poznámek a označení.

13.2 Rozhovory s romskou částí respondentů

Zde se objevuje shoda ve zkušenostech se šikanou. Respondenti uvádějí šikanu na základním stupni školy. Šikana se zde neřešila ani mezi žáky, ani mezi učiteli. Uvádějí ji jako častou a přehlíženou. Společnost je vnímána také jako xenofobní.

Co se týče historie Romů, mezi respondenty se již zájem neobjevuje. Jazyk mezi sebou také neudržují. Všichni ho znají, ale mluví jím spíše ojedinele nebo jen doma s rodiči. Mezi vrstevníky užívají jazyk spíše z legrace.

Tradice se v rodinách udržují stále. Dle výpovědí je jich mnoho, konkrétně v rozhovorech ale většina respondentů neuměla dát jmenovitě příklady. Respondenti se shodli, že rodina vždy drží při sobě. Rodina je početná a ve většině případů ze získaných dat vyšlo, že příbuzenstvo žije na různých místech po republice či Evropě. Sami respondenti ale rodinu ještě neplánují a chtějí se zatím věnovat jiným věcem - škole, práci, zájmům.

Co se týče vztahu k jiné minoritě, vnímá jiné národnostní menšiny jako lépe přijímané a tolerované ve společnosti jen jedna část, druhá část respondentů si myslí, že výhody nemají ani jiné menšiny a česká společnost je nepřijímající.

Miriam Mrázková,
Integrace dospívajících Vietnamců v Ústeckém kraji

Mezi vrstevníky mají přátele romského i českého původu a tuto skutečnost neřeší.
Zájem o romské kulturní akce nepřevládá nad zájmy o neromskou kulturu.

14 Využití poznatků pro sociální práci

Rozhovory poukazují na uzavřené prostředí české společnosti. Společnost nepřijímá, odmítá nebo je málo nakloněná cizím a novým věcem a tímto postojem nepodporuje integraci menšin. Na cizince je často nahlíženo jako na hrozbu. Romové bývají i přes svou snahu o soužití spojováni s předsudky a lidé se k nim často na základě toho staví negativně.

Důležité je proto rozšiřovat povědomí široké společnosti o jiných kulturách a odlišných způsobech života. Velké mezery se ukazují na školách, kde je silná potřeba multikulturního vzdělávání. Předcházení šikaně a práci s předsudky jakéhokoli typu.

Sociální pracovníci by měli sloužit jako mediátoři a prostředníci pro menšiny a majoritní společnost. Podílet se na jejich integraci a zároveň na vzdělávání a práci s majoritou. Skrze umožnění bližšího poznání jedinců jiného původu odbourávat předsudky a budovat pozitivní náhled. Umožnit integraci jedinců na pracovním trhu a vytvořit přijímající prostředí, kde se budou v tomto případě Vietnamci a Romové cítit bezpečně a nebudou tak mít potřebu izolace a vytváření vlastních komunit mimo majoritu.

15 Srovnání získaných dat

Jak se ukázalo, pro obě skupiny je důležitá rodina a její zázemí. Vztahy mezi vrstevníky z majority bývají problematické na obou stranách. Vietnamští i romští dospívající mají zkušenosti se šikanou a nepřijímajícími postoji společnosti. Prostředí základní školy bylo a je často ohrožující a traumatizující. V odpovědích se shodují na nezájmu ze stran pedagogů věc řešit. Na středních školách se tyto problémy již většinou neobjevují.

Vietnamská mládež má pro integraci jednoznačně lepší předpoklad a podmínky. Obě skupiny ale shodně vnímají českou společnost jako značně xenofobní. U vietnamské části se více objevuje zájem o svůj původ a historii, své tradice a kulturu udržují ale obě skupiny aktivně. Země původu Vietnam se pro mladou generaci stává již cizí. Svou zemi navštěvují, projevují zájem o původ, pouto k zemi ale již není tak silné. Často si připadají více doma v České republice a ve Vietnamu se cítí být jako na dovolené. To je problém, který Romové řešit nemusejí, jsou v zemi již od narození a nemusejí si tak zvykat na nové prostředí a kulturu, kterou by neznali. Vietnamské mladistvé spojuje příčina příchodu do země, přišli kvůli rodičům, kteří zde hledají lepší práci a podmínky pro život. Často se také podílejí na rodinném podnikání a pomáhají po škole rodičům v obchodě. Výrazný rozdíl je v postavení vietnamských dospívajících a romských dospívajících ve vztahu k rodině a společnosti. Vietnamské děti často fungují jako prostředníci pro styk se školou případně společností, protože rodiče neumí český jazyk. Doma se výhradně mluví vietnamsky. Romské děti mluví doma česky i romsky a rodiče nemají problém s komunikační bariérou.

Rozdíl vidím také ve styku s vrstevníky, vietnamské děti méně vyhledávají vrstevníky stejného původu. Romové se více sdružují a projevují zájem o romské akce. Není to ale vždy pravidlem. Co z rozhovorů vyplynulo jednoznačně je shoda Romů na nezájmu o historii Romů. Užívání romského jazyka postupně také upadá.

Předsudky ve společnosti jsou dle výzkumu zaměřeny na obě skupiny, Romové je vnímají ale více intenzivněji.

Vietnamští dospívající jsou oproti romské části ve společnosti méně vidět a s negativními jevy jsou méně spojováni. Lze je tedy z určitého hlediska považovat za více integrované. Romští dospívající reflektují problémy na straně majority i na straně Romů.

U obou skupin z mého výzkumu se ale objevuje snaha o integraci a nekonfliktní život v majoritní společnosti.

16 Závěr

Práce se snaží ukázat na rozhovorech míru integrace do společnosti, reflektuje problémy kraje. Ukazuje vietnamskou menšinu jako více integrovanou a společností lépe přijímanou. Míra přijímání této menšiny je dána historií jejího pobytu v ČR, vlastnostmi, které jí česká společnost přisuzuje, a vnímaným postojem nekonfliktnosti s okolím.

Důležitým bodem, který zde vnímám, je pozvání vietnamské menšiny do země. Tento akt jim značně usnadnil jejich integraci zde. Přišli již do spřáteleného prostředí. Společnost a podmínky se změnily s dobou, ale převážně vstřícný postoj společnosti k této menšině přetrvává. Je jistě dán i snahou vietnamských obyvatel žít uvnitř české společnosti a nevyčínat. Jejich integrace je ale jen do určité míry, respektují české zvyky a tradice, některé znají, slaví je, zároveň ale udržují silné pouto k zemi svého původu, kde mají ve většině případů širší příbuzenstvo. Udržují si své tradice a jsou ve společnosti spíše uzavřenou komunitou.

Dospívající, kteří se zde narodili, jsou již ztotožnění s českou zemí, jejich zájem o zemi původu v určité míře zůstává. Tento rys lze chápat jako pozitivní hledání cesty k sobě.

Česká společnost z výsledků mého výzkumu vychází vnímána oběma skupinami jako značně xenofobní. Prostředí základní školy není ve většině případů otevřeno a nakloněno multikulturnímu přístupu, a tak děti z menšin zažívají šikanu či nepříjemné zážitky, poznámky od svých spolužáků, ale učitelé tento problém neřeší. Zde vidím zásadní nedostatky v přístupu českého prostředí a společnosti.

Integrace Romů je složitý a komplexní problém, který tato práce nemůže obsáhnout. Nicméně z výzkumu vyplývá, že podmínky pro integraci jsou velmi těžké, protože nastavení společnosti je spíše nepřijímající. Přesto se mnou vybraní respondenti shodují, že se cítí být integrovaní a nemají na majoritní společnost negativní názory.

Představy mladých lidí z vietnamské i romské menšiny se od sebe příliš neliší. Převládá touha po dokončení školy, hledání práce a životě v České republice.

Zájem o svůj původ a tradice se objevuje u obou skupin. Tento jev hodnotím kladně. Zároveň je vyvážen pocitem náležitosti k české příslušnosti. Z rozhovorů je evidentní, že pro obě skupiny respondentů nebylo a není vždy lehké zapojení se do většinové společnosti. Přesto se zde ukazuje snaha o integraci a soužití.

Závěrem práce se tedy ukazuje potřeba větší osvěty společnosti, a to počínaje školním prostředím, a dále pak vzdělávacích akcí pro širokou veřejnost, které by přiblížily

život menšin zde. Je potřeba poznat obě skupiny a vyvarovat se tak unáhlených závěrů a stereotypních představ, které se šíří společností. Je důležité poznávat, podporovat a přijímat odlišné kultury a vytvářet tak bezpečné prostředí pro život minorit ve většinové společnosti.

17 Seznam použité literatury

Agentura pro sociální začleňování [online]. Praha: Úřad vlády ČR, © 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/>.

Agentura pro sociální začleňování. *O lokalitě Chomutov* [online]. Agentura pro sociální začleňování, © 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-chomutov>.

Agentura pro sociální začleňování. *O lokalitě Děčín* [online]. Agentura pro sociální začleňování, © 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-decin>.

Agentura pro sociální začleňování. *O lokalitě Ústí nad Labem* [online]. Agentura pro sociální začleňování, © 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/usti-nad-labem/o-lokalite>.

Arcidiecézní charita Praha [online]. Praha: Vizus, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://praha.charita.cz/>.

Asociace Českých občanů Vietnamského původu [online]. © 2010 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.acvn.cz/>.

BROUČEK, Stanislav. Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí. In: *Klub Hanoi: stránky všech přátel Vietnamu* [online]. © 2005 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>.

BURSA, Milan. Příčiny nezaměstnanosti v Ústeckém kraji a snahy o řešení tohoto problému. In: *Sborník XIII. kongresu SGS. „Slovensko i integrovaná Evropa“*. 2003, s. 74-79. ISBN 80-8050-542-X. Dostupné také z: <http://www.kge.zcu.cz/veda/konference/prispevky/jedn/BURZA.HTM>.

BYRNE, David. *Social Exclusion: Issues in society*. Maidenhead, England: Open University Press, 2005. ISBN 9780335215942.

Centrum multikulturního vzdělávání [online]. © 2010 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.centrumjihlava.cz>.

Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji. *Statistika a počty cizinců v Ústeckém kraji* [online]. Centrumcizincu.cz, © 2010-2011 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://centrumcizincu.cz/zpravy-z-kraje/statisticka-data/>.

Centrum pro integraci cizinců [online]. © 2012 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.cicpraha.org/>.

Contact Line [online]. © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <https://www.contactline.cz/>.

Čeněk, Jiří, Josef Smolík, a Zdeňka Vykoukalová. *Interkulturní psychologie: Vybrané kapitoly*. Vyd.1. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9015-7.

ČENĚK, Jiří. Interkulturní psychologie: Inovace bakalářských studijních programů Regionální rozvoj a Mezinárodní teritoriální studi. In: *Mendelova univerzita v Brně: Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií* [online]. Brno: Ústav sociálního rozvoje [cit. 2016-07-28]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=45094>

Česko-vietnamská společnost: Nejstarší a největší celostátní organizace přátelství s VSR [online]. © 2012 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.cvs-praha.cz/>.

Český statistický úřad. *Ediční plán 2009* [online]. Praha, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/1414-09-2009-0900>.

Český statistický úřad. *Nezaměstnanost v Ústeckém kraji k 30. 6. 2015* [online]. Ústí nad Labem, © 2015 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/nezamestnanost-v-usteckem-kraji-k-30-6-2015>.

Člověk v tísni: Česká republika [online]. Praha: Czechia.com, © 2013 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.clovekvtisni.cz.

Diecézní charita Brno: *Portál charit brněnské diecéze* [online]. Brno: Vizus, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.dchbrno.caritas.cz.

Diecézní charita České Budějovice [online]. České Budějovice: Vizus, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.dchcb.cz.

Diecézní charita Plzeň [online]. Plzeň: Vizus, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.dchp.cz.

Doma v České republice: Pomáháme cizincům najít zde druhý domov. [online]. © 2007 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.domavcr.cz>.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0040-6.

DUONG, Mai. *Do Vietnamu bez cestovky* [online]. Vietnamista.cz, © 2016 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.vietnamista.cz/>.

Evropská kontaktní skupina [online]. Praha, © 2013 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.ekscr.cz>.

Farní charita Česká Lípa [online]. Česká Lípa, © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.fchcl.cz>.

FREY, Marc. *Dějiny vietnamské války.* Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-468-9.

FRYDRÝŠKOVÁ, Kristýna. Romano voďori: Romové pod vlivem komunismu. In: *Romanovodori.cz* [online]. ROMEA, o.p.s., © 2011 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: www.romanovodori.cz.

GOODWIN, Morag. *European Roma Integration Efforts: A Snapshot.* 21. vyd. Brusel: Brussels University Press, 2013. ISBN 9057181576.

HOFÍREK, Ondřej. Vietnamská imigrantská ekonomika v České republice. In: *Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy* [online]. © 2009 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/vietnamska-imigrantska-ekonomika-v-ceske-republice>.

Inkluzivníškola.cz: Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému. *Cizinci v České republice* [online]. META a MŠMT, © 2013 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/migrace-v-cr>.

Inkluzivníškola.cz: Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému. *Vietnam* [online]. META a MŠMT, © 2013 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Vietnam_0.pdf.

Inkluzivníškola.cz: Informační portál zaměřený na začleňování žáků cizinců do českého vzdělávacího systému. *Vietnamská socialistická republika* [online]. META a MŠMT, © 2013 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Vietnam.pdf>.

Integrační centrum pro cizince Hradec Králové [online]. Hradec Králové: Vizus, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://cizincihradec.cz>.

Katalog poskytovatelů sociálních a doplňkových služeb ORP Tábor [online]. Tábor, © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.tabor-kpss.cz/>.

Klub Hanoi: stránky všech přátel Vietnamu [online]. Praha, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/>.

KOUDELKA, Viktor. *Vietnam: Země rýže a hor*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2003. ISBN 80-7268-269-5.

LÁCHE ČHAVE: občanské sdružení [online]. SKYLAB spol. s r.o., © 2009 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.lache-chave.cz/>.

MARADA, Radim. *Etnická různost a občanská jednota*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-111-6.

MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, © 2006. ISBN 80-87007-15-8. Dostupné také z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf.

MARTÍNKOVÁ, Šárka, Eva PECHOVÁ a Jiří KOCOUREK. *Aktuální sociálně-ekonomická situace a problémy Vietnamců v Chomutově: Zpráva z výzkumu 2011/2012 v Ústeckém kraji* [online]. Praha: Nadace Open Society Fund a OS Klub Hanoi, © 2012 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: http://www.klubhanoi.cz/zdroj/KH_VZ_Vietnamci_Chomutov_2012.pdf.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

Meta: společnost pro příležitosti mladých migrantů [online]. Praha: META, o.p.s., © 2014 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.meta-ops.cz>.

Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. Praha: Multikulturní centrum Praha, © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/>.

Migrace: Charita Česká republika [online]. © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://migrace.charita.cz>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Informace pro cizince* [online]. © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. Odbor azylové a migrační politiky. *Azyl, migrace a integrace*. [online]. MVČR, © 2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-migrace-a-integrace-azyl.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

MOLONEY, Gail a Iain WALKER. *Social representations and identity: Content, Process, and Power*. 1. vyd. New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2007. ISBN 978-1-137-27107-5.

MOREE, Dana a Iva JANSKÁ. *Než začneme s multikulturní výchovou: Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísní, 2008. ISBN 978-80-86961-61-3.

Most pro [online]. Pardubice: Most pro o. p. s., © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.mostlp.eu>.

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.

Muzeum romské kultury [online]. Brno: MUZEUM ROMSKÉ KULTURY, s.p.o., © 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.rommuz.cz/>.

Na křižovatce kultur: aneb Romové, Vietnamci a Čiňané mezi námi. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5.

NAVRÁTIL, Pavel a kol. *Romové v české společnosti: Jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

Organizace pro pomoc uprchlíkům [online]. © 2010 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.opu.cz.

PECHOVÁ, Eva. Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování. *Strada.cz* [online]. La Strada, 2007 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.strada.cz/images/Publikace/migrace_z_viet.pdf.

PETRÁŠ, René. *Cizinci ve vlastní zemi: Dějiny a současnost národního napětí v Evropě*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-32-2.

PICKA, Jaroslav. *Vietnam: Země pod obratníkem Raka*. Olomouc: Poznání, 2007. ISBN 978-80-86606-65-1.

POLÁKOVÁ, Jana. Romská rodina: základní normy chování, principy výchovy, specifika komunikace. *Cuni.cz* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-05-05].

Policie České republiky [online]. © 2015 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/>.

Poradna pro integraci [online]. Praha: Poradna pro integraci, z.ú., © 2012 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.p-p-i.cz.

Poradna: pro občanství, občanská a lidská práva [online]. Praha: © 2015 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: www.poradna-prava.cz.

PREECE, Jennifer. *Minority Rights: Between Diversity and Community*. Malden, MA: Polity Press, 2005. Key Concepts. ISBN 9780745623962.

Redakce. OBRAZEM: Litvínovské sídliště Janov: Ghetto s vybydlenými paneláky. *SeveročeskýDeník.cz* [online]. ProSEO Media s.r.o., © 2015 [cit. 2016-05-03]. ISSN 2336-6516. Dostupné z: <http://www.severoceskydenik.cz/vize/obrazem-litvinovske-sidliste-janov-ghetto-s-vybydlenymi-panelaky.html>.

RIS: Regionální Informační Servis. *Okresy Ústeckého kraje* [online]. Centrum pro regionální rozvoj České republiky, © 2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/ustecky-kraj/okresy>.

ROČEK, František. Kriminalita cizinců: Vedou stále lidé za Slovenska a z Vietnamu. *Ústeckýdeník.cz* [online]. VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., © 2011 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://ustecky.denik.cz/>.

Romanojasnica [online]. Trmice, © 2013 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://romanojasnica.webnode.cz/>.

ROMEIA, o.p.s. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2010* [online]. Romea.cz, © 2011 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/dokumenty/zprava-romove-CR-2010.pdf>.

Sdružení pro integraci a migraci [online]. Praha, © 2011-2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.migrace.com>.

Sedm paprsků [online]. Praha: Sedm paprsků, o. s., © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.sevenrays.cz>.

SLÁDEČKOVÁ, DiS, Lenka. *Vzdělávání Romů v České republice se zaměřením na první stupeň základní školy*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Ema Štěpařová. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/199505/pedf_b/Bakalarska_prace.pdf.

Slovo 21 [online]. Praha: Slovo 21, z. s., © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.slovo21.cz>.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: Multikulturní výchova v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Škola Romea: Vzdělávací cyklus nejen o Romech [online]. ROMEIA, o.p.s., © 2004-2010 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://skola.romea.cz/cs/uvod/>.

Ústecký kraj: oficiální web. *Historie a současnost Ústeckého kraje* [online]. Ústí nad Labem, © 2014 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: <http://www.kr-ustecky.cz/historie-a-soucasnost-usteckeho-kraje/d-850435>.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

VAN DIJK, Teun. *Racism and the Press: Critical Studies in Racism and Migration*. London, New York: Routledge, 1991. ISBN 0-415-04733-1.

Vietnam1.estranky.cz. *Sociální uspořádání* [online]. eStránky.cz, © 2016 [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.vietnam1.estranky.cz/clanky/socialni-usporadani.html>.

Vláda.cz. *Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit: české lokality* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, © 2009 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Most_1.pdf.

Vláda.cz. *Rada vlády pro národnostní menšiny* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, © 2009-2016 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>.

Základní škola Předlice [online]. Předlice, © 2009 [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.zspredlice.cz/>.

ZPRÁVA O EXTREMISMU A PROJEVECH RASISMU A XENOFOBIE NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2011, VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ KONCEPCE BOJE PROTI EXTREMISMU PRO ROK 2011 A KONCEPCE BOJE PROTI EXTREMISMU PRO ROK 2012 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, Odbor bezpečnostní politiky, 2012 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/extremismus-a-eticky-kodex-zprava-o-extremismu-a-projevech-rasismu-a-xenofobie-na-uzemi-cr-v-roce-2011.aspx>.

Žebřík: křesťanská sociální práce [online]. Praha, © 2016 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: <http://www.zebrik.org/>.

Příloha 1.

Přepis rozhovoru s vietnamskou dívkou

Jak dlouho žijete v ČR? Jaké máte občanství?

V ČR žiju od roku 2003. Mám vietnamské i české občanství.

Jaký máte vztah k zemi svého původu?

Mám tam část rodiny, takže se dá říct, že dobrý.

Byla jste tam někdy? Jak často tam jezdíte?

Ano byla, naposledy před dvěma lety. Jezdím tam jednou za tři roky.

Jakým jazykem doma mluvíte?

Doma mluvíme jenom vietnamsky.

Kdo Vás učil česky?

Česky jsem se naučila částečně sama jinak taky ve školce, škole a obchodě.

Jaké doma udržujete vietnamské zvyky a tradice? Udržujete i české?

Doma udržujeme Vietnamský Nový rok a mnoho dalších.

České moc neudržujeme, ale Vánoce a Velikonoce tak trošku ano.

Zajímáte se o spolky sdružení, akce vietnamských organizací?

Ano, zajímám se o sdružení a vietnamské akce. Chodím tam a občas jim vypomůžu s organizováním například s přípravou restaurací a prezentací. Vyhledávám vietnamské vrstevníky.

Co byste chtěla dělat po škole?

Když se mi podaří udělat maturitu, chci jít na vysokou, kdyby ne půjdu do práce.

Kde byste chtěla žít?

Občas chci žít ve Vietnamu, ale někdy i tady.

Setkala jste se někdy se šikanou či diskriminací?

Se šikanou jsem se nikdy nesečkala ani s diskriminací.

Vnímáte mezi spolužáky svůj odlišný původ?

Jo občas to vnímám.

Na jaké předsudky ve společnosti narážíte?

Asi na žádné, ale slyšela jsem, že jíme psi a kočky.

Myslíte si, že Češi jsou xenofobii?

Myslím, že někteří jo.

Příloha 2.

Přepis rozhovoru s romským respondentem

Jak dlouho žijete v Ústeckém kraji?

Žiju tady 4 roky s rodičema. Před tím jsem žil v Jižních Čechách. Rodinu mám různě po celé ČR i v zahraničí a navštěvujeme se, jsme v kontaktu přes Facebook.

Jaký máte vztah k romskému původu?

Čechy i Romy vnímám stejně, původ vnímám pozitivně.

Jakým jazykem doma mluvíte?

Doma mluvíme česky i romsky, se sourozenci mluvíme romsky jenom ze srandy. Romština je pro nás už zastaralá.

Kdo vás učil romsky?

Doma rodina.

Udržujete nějaké romské zvyky?

Jo zvyků a tradic je hodně. Zachovává se úcta ke starším, při pohřbu se drží zvyk vartování- sejde se rodina a rozloučení trvá 2 dny, jde se průvod s hudbou až na hřbitov. Rodina vždycky drží při sobě a pomáhá si. O historii Romů se nezajímám.

Vyhledáváte vrstevníky stejného původu?

Ne mezi kamarády mám Čechy i Romy.

Zajímáte se o akce romských organizací, sdružení?

Romské akce nevyhledávám.

Co byste chtěl dělat po škole?

Teď se učím na instalatéra, po škole bych si chtěl udělat ještě nábavbu maturitu a pak si najít práci, teď žiju s rodičema, mám 8 sourozenců.

Setkal jste se někdy s šikanou či diskriminací?

Na základní škole si šikanu zažije každý. Myslíte, že kvůli tomu mají Romové ztížené vzdělávání. Ne to si nemyslím, že by kvůli tomu měli Romové ztížené vzdělávání.

Vnímáte mezi kamarády, spolužáky svůj odlišný původ?

Ne, to ani nevnímám.

Máte kamarády mezi českými vrstevníky?

Jo.

Na jaké předsudky ve společnosti narážíte?

Češi si myslí, že Romové zneužívají dávky, kradou a jsou vulgární.

Myslíte si, že Češi jsou xenofobní?

Ne to si nemyslím, záleží jak kdo. Myslím, že Češi mají raději cizince než Romy.